

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KULT BENITA MUSSOLINIHO V SOUČASNÉ ITÁLII

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Marek, Ph.D.

Autor práce: Jana Pérez Medrano

Studijní obor: Italský jazyk

Ročník: čtvrtý

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Praze, 8. července 2013

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce panu Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky a za čas, který mi věnoval při realizaci této práce.

ANOTACE

Cílem práce je zhodnotit kult Mussoliniho osobnosti od jeho počátků až do současnosti. První tři kapitoly představují průřez životem Benita Mussoliniho. Zachycují nejdůležitější milníky jeho života, přibližují jeho povahu, která byla jedním z faktorů podílejících se na utváření Duceho kultu a nastiňují vývoj Mussoliniho ideologie. Čtvrtá kapitola se zabývá hlavními příčinami vzniku kultu a taktikami jeho upevňování. Následně je pak věnována pozornost Mussoliniho kultu v současné Itálii. Kapitola je doplněna řadou konkrétních příkladů a zároveň jsou zde shrnuty příčiny vzkříšení tohoto kultu. Šestá a současně poslední kapitola představuje analýzu vývoje italské extrémní pravice s důrazem na současné neofašistické tendence.

ABSTRACT

The main aim of this thesis is to evaluate the cult of Mussolini's personality from the beginning till nowadays. The first three chapters present an overview of the life of Benito Mussolini. The objective is to capture the most important milestones in his life, to bring closer his personality, which was one of the factors that involved the formation of the cult of the Duce, and outline the development of Mussolini's ideology. The fourth chapter deals with the main causes of the formation of the cult and the tactics of its consolidation. Afterwards the attention is paid to the cult of Mussolini in contemporary Italy. This chapter is replenished with a number of particular examples, there are also summed up the reasons of the revival of this cult. The sixth and at the same time the last chapter analyze the development of the Italian extreme right with an emphasis on contemporary neo-fascist tendencies.

Obsah

Úvod.....	4
1 Mladý socialista.....	6
2 Od socialismu k fašismu	9
3 Vzestup a pád diktátora	12
4 Příčiny vzniku Mussoliniho kultu.....	17
5 Nesmrtelný Duce.....	22
6 Fašismus bez Mussoliniho.....	29
Závěr	35
Seznam použité literatury.....	38
Internetové zdroje	39
Přílohy	43

Úvod

Předložená bakalářská práce pojednává o kultu Benita Mussoliniho, především o příčinách jeho vzniku, metodách upevňování a o jeho znovuvzkříšení v současné Itálii. Důvodem k výběru tématu nebyl jen autorčin zájem o tuto kontroverzní osobnost, ale zejména jeho aktuálnost a absence publikací a informací v českém jazyce. Nabízí se tak příležitost ukázat české širší veřejnosti obraz Benita Mussoliniho očima dnešních Italů.

Práce je členěna do šesti kapitol. První z nich pojednává o mladém socialistovi Mussolinim, u něhož se již od dětství projevovala velmi rozporuplná povaha. Kapitola stručně přiblíží Mussoliniho mládí, jeho cestu od venkovského učitele k šéfredaktorovi a jeho lítý boj proti vstupu do války.

Ve druhé kapitole je popisován především Mussoliniho rozchod se socialismem a následný ideologický posun směrem k fašismu, jsou zde zachyceny nejdůležitější milníky na Mussoliniho cestě k premiérskému křeslu. Následující kapitola ukazuje další z diktátorových podob, tu nejznámější – Mussolini Duce Itálie. Přibližuje tak jeho život od samého vrcholu politické kariéry až po osudné spojení s nacistickým Německem, vstup do války a následný pád.

Ve čtvrté kapitole jsou podrobněji popsány příčiny a faktory, které ovlivnily šíření Mussoliniho kultu. Tyto příčiny lze hledat v propracovaném systému propagandy, v represích všech forem opozice a především v Mussoliniho osobnosti, v jeho vynikajícím řečnickém umu a znalosti psychologie davu.

Pátá kapitola pojednává o Mussoliniho kultu v současnosti. Jedná se v první řadě o příklady jeho konkrétních projevů. Mezi ty lze zařadit například prodej kalendářů a suvenýrů s fašistickými symboly, Mussoliniho uctívání na sociálních sítích a v neposlední řadě obhajování fašismu veřejně činnými osobami, které do velké míry přispěly k vytvoření xenofobního ovzduší, které v dnešní Itálii panuje.

Šestá a zároveň poslední kapitola je věnována neofašistickým hnutím a stranám extrémní pravice v Itálii. Do této kategorie původně patřilo pouze Movimento Sociale Italiano, ze kterého po řadě štěpných procesů vykryštovala Alleanza Nazionale, Movimento Sociale-Fiamma Tricolore a řada menších neofašistických formací. Pozornost je zde věnována i Lize Nord, která, ač nemá fašistické kořeny, je díky své silně xenofobní ideologii do extrémní pravice často zařazována. Posledním bodem šesté kapitoly je organizace Casa Pound, která nabízí svým potenciálním příznivcům jakýsi „fašismus třetího tisíciletí“. Tedy stále tu starou ideologii v „novém obalu“ a právě proto by mohla představovat největší hrozbu.

Výchozí literaturou pro první tři kapitoly věnující se osobnosti Benita Mussoliniho se stala publikace „*Mussolini*“ britského autora Jaspera Ridleyho a *Mussolini. Il fascino di*

un dittatore od Antonia Spinosa. Oba autoři podávají objektivní zprávu o Mussoliniho životě.

Hlavními zdroji čtvrté kapitoly se stala publikace „*Il duce proibito. Le fotografie di Mussolini che gli italiani non hanno mai visto.*“ (Mimmo Franzinelli, Emanuele Valerio Marino) a článek *The Cult of the Duce in Mussolini's Italy* (Piero Melograni) publikovaný v *Journal of Contemporary History*. Zatímco první publikace se zaměřuje výhradně na propagandu, Melograniho článek je detailní analýzou příčin pronikání Duceho kultu. V závěru tohoto článku, autor vyjádřil názor, že Mussoliniho kult zemřel společně s ním.¹

S tímto tvrzením nelze souhlasit, Duceho kult se stále těší velké popularitě, což dokazuje pátá kapitola této bakalářské práce. Je však třeba vzít v úvahu, že Melograni napsal svůj článek roku 1976, kdy projevy tohoto kultu nebyly tak výrazné, jak je tomu v dnešní době.

Informace k páté kapitole byly čerpány především z internetových serverů italských deníků *Il Fatto Quotidiano*, *RomagnaOggi*, *Corriere della Sera*, *Contro la crisi*, *Giornalettismo* a z britských a amerických deníků *The Guardian*, *New York Times* a *United Press International*. Zdroje k poslední kapitole práce jsou velmi různorodé. Jedná se především o publikaci Maxmiliána Strmisky *LigaSeveru a regionální strany v Itálii*, články *Extreme Right Parties in Italy* Gianfranca Baldiniho a *I „nipoti del Duce“ tra eredità, novità, persistenze e sviluppi all'alba del nuovo secolo* od Stefana Bartoliniho a internetové stránky organizace Open Society Foundation.

¹ Piero MELOGRANI, *The Cult of the Duce in Mussolini's Italy*. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 236: „What did not remain was the cult of the Duce, which had virtually vanished even before the dictator was shot and suspended by his feet in Piazzale Loreto in Milan.“

1 Mladý socialista

Benito Mussolini se narodil 29. července 1883 v Dovii poblíž Forli jako syn Alessandra Mussoliniho a Rosy Maltoniové. Jeho otec, vyučený kovář, byl zaníceným socialistou se silně antikatolickým cítěním. Mussoliniho matka byla učitelkou a hluboce věřící katoličkou. I přes velmi rozdílné náboženské přesvědčení dokázali rodiče dospět ke kompromisu. Prvorozený syn byl na přání matky pokřtěn v kostele a otec si naopak prosadil, aby byl pojmenován po jeho třech revolučních hrdinech – Benito Amilcare Andrea. Benito Juaréz byl mexický prezident a strůjce odporu proti francouzské okupaci a proti mexickému císařství. Amilcare Ciprioni byl italský anarchist, který bojoval po Garibaldiho boku při pokusu o osvobození Říma roku 1862. Konečně Andrea Costa byl jedním z vůdců internacionalistů a stal se hlavním organizátorem bolognského povstání během sjednocování Itálie.²

O Mussoliniho dětství máme rozporuplná svědectví. Dozvídáme, že trávil čas v ústraní čtením knih, na druhou stranu se však pral se spolužáky a ohrožoval je nožem. Tato rozporuplnost se nakonec u Mussoliniho projevuje po celý jeho život. Někdy byl hloubavým intelektuálem, jindy naopak surovým diktátorem.

Benito měl šťastné dětství, otec ho vychovával tak, aby vnímal sociální nespravedlnost a nenáviděl buržoazii, která utlačovala proletariát, učil ho bouřit se a stavět se na odpor úřadům. K náboženství zaujal Mussolini stejný postoj jako jeho otec.³

Když mu bylo devět let, rodiče ho poslali do školy ve Faenze. Po dvou letech byl ale vyloučen, protože se pustil do rvačky se spolužákem a bodl jej nožem. Otec mu zařídil přijetí do školy ve Forlimpopoli. Také tam však bodl spolužáka nožem. Jelikož byl výborným žákem, byl vyloučen pouze dočasně a posléze mu bylo dovoleno se do školy navrátit. Toto chování nám ukazuje, že se mladý Mussolini výrazně odlišoval od ostatních diktátorů minulého století (Franca, Hitlera, Castra, Stalina, Lenina, Tita) a to tím, že byl mladým delikventem. Na jeho obhajobu je však třeba říci, že bodnutí nožem ve třídě se v Itálii ve druhé polovině 19. století nevnímalo jako neodpustitelný čin.⁴

Když bylo Mussolinimu osmnáct let, začal si hledat zaměstnání. Stal se učitelem na základní škole v Gualtieri. Tam se však moc dlouho nezdržel. Rozhodl se vydat do Švýcarska, kde se chtěl setkat se švýcarskými i jinými zahraničními socialisty. Dalším důvodem bylo, že se chtěl vyhnout povinné vojenské službě.

Dne 9. července 1902 nasedl na vlak do Yverdonu. Ve Švýcarsku žil Mussolini jako tulák, cestoval pěšky nebo vlakem od města k městu, přespával na ulici nebo u přátel,

² Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 9; Peter NEVILLE, *Mussolini*, London 2004, s. 16.

³ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 16-17.

⁴ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 13-15.

živil se příležitostnými pracemi a po večerech se účastnil schůzí místních socialistů. V této době si Mussolini vytvářel svůj novinářský a řečnický styl, kterého se pak držel po celý zbytek života. Přispíval do mnohých socialistických novin -*L'Avvenire del Lavoratore* v Lausanne, *L'Avanguardia Socialista* v Miláně a *Il proletario* v New Yorku.⁵

V roce 1904 už byl Mussolini mezi švýcarskými socialisty známou postavou. V Lausanne se zapojil do debaty se zastáncem křesťanského socialismu Alfredem Tagliatelou. Mussolini, který zastával militantní ateismus, se dostavil na Tagliatelovu přednášku a vystoupil s ním ve veřejné debatě. Předstoupil s tezí, že „*Bůh neexistuje a pro vědu by bylo absurditou vtělit do sebe náboženství. Fyzikální zákony nereagují ani na nářky, ani na modlitby lidí.*“ Na Mussoliniho stoupence udělala jeho řeč takový dojem, že se vyjádřili, že by ji mohl vydat jako knihu a tak v témže roce vyšel spis *L'uomo e la divinità*.⁶

V tomto období svého života Mussolini rozšiřoval své znalosti socialistické literatury, naučil se plynule francouzsky a s pomocí ruské socialistky Angeliky Balabanové se učil německy.

Mussolini měl ve Švýcarsku nejméně problémy s policií. V dubnu 1904 byl zatčen a měl být deportován, protože ženevská policie přišla na to, že zfalšoval datum ve vízu. Socialisté v Ženevě uspořádali protestní demonstrace proti jeho deportaci, které byly tak úspěšné, že ho úřady propustily a bylo mu dovoleno zůstat.⁷

V listopadu 1904 opustil Švýcarsko, ihned se hlásil ve Forli k výkonu vojenské služby a v lednu 1905 nastoupil k pluku *bersaglieri* ve Veroně. Jednalo se o jednotky pěchoty italského pozemního vojska založeného generálem La Marmorou. Později Mussolini prohlásil, že se mu vojenská služba líbila a že se muž „*musí naučit poslouchat, než pozná, jak velet*“.⁸

Po návratu z vojny se Mussolini živil opět jako učitel. Školní prázdniny trávil u otce, kde se znovu setkal s Rachele Guidovou, jejíž matku zaměstnával Alessandro Mussolini jako hospodyně. Seznámili se již v roce 1900 ve škole, kam malá Rachele chodila a Mussoliniho matka tam pracovala jako učitelka. V roce 1908 se ve Forli setkali znovu a zamilovali se do sebe. Roku 1915 se vzali a žili společně pětatřicet let. Ačkoliv Rachele musela snášet mnohé milostné pletky svého manžela, manželství bylo pravděpodobně šťastné.⁹

⁵ Tamtéž, s. 21-22.

⁶ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 31.

⁷ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 24; Peter NEVILLE, *Mussolini*, London 2004, s. 24.

⁸ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 35.

⁹ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 32.

Dne 6. února 1909 přijal Mussolini nabídku socialistického hnutí v Trentinu a stal se šéfredaktorem socialistického týdeníku *L'Avvenire del Lavoratore*. Jako šéfredaktor se Mussolini zaměřil především na útok proti katolíkům. Již 29. května téhož roku byl obviněn z pomluvy a ocitl se před soudem. Jakmile zaplatil pokutu, byl opět obžalován, protože obvinil tři kněze ze zpronevěry a sexuálních prohřešků. V červnu 1909 hovořil na mnoha shromážděních, kde mimo jiné napadal buržoazní nacionalismus a prohlásil, že socialisté a proletariát s ním nemají nic společného. „*Kdyby přišla válka, budou mít socialisté jedinou povinnost – válečná srážka na hranicích se musí stát signálem ke generální stávce, k povstání a k občanské válce uvnitř země.*“ Tridentské orgány se snažily Mussoliniho zbavit. Dne 31. srpna byl obviněn, že svými články porušil zákony upravující tiskovou svobodu a byl deportován z území Rakouska-Uherska.¹⁰

Dne 1. září 1910 se Mussolinimu a Rachele narodila dcera Edda, krátce na to zemřel Alessandro Mussolini. Mussoliniho matka skonala již v roce 1905 v době, kdy Benito sloužil v armádě.

Socialisté ve Forlì založili své vlastní noviny *La Lotta di Classe* a Mussolini byl jmenován šéfredaktorem. Zde pokračoval ve své protimilitaristické propagandě. V září 1911 obsadil italský expediční sbor hlavní město Libye – Tripolis a Itálie vyhlásila válku Turecku. Mussolini, stejně jako většina socialistů, stál v opozici vůči libyjské válce. Socialisté vyhlásili generální stávku, která se měla konat na železnici, aby se nemohli vojáci dostat do přístavů. Mussolini dne 24. září promluvil k dělníkům a vyzval je k sabotážím na železničních kolejích. Dne 14. října byl zatčen a obžalován za to, že vyzýval lid k násilí. Nakonec byl odsouzen k odnětí svobody na pět a půl měsíce.¹¹

V říjnu 1912 bylo Mussolinimu nabídnuto místo šéfredaktora deníku *Avanti*, který sídlil v Miláně, a tak se přestěhoval do hlavního města italské Lombardie.¹²

Za svou práci v deníku sklízel ze všech stran pochvaly. O rok později již vydával svůj vlastní list *Utopia*. Mussolini také napsal knihu *Jan Hus Pravdomluvný*, ve které popisuje život českého mučedníka a odsuzuje jeho perzekuci katolickou církví.¹³

¹⁰ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 39-41.

¹¹ Tamtéž, s. 43-52.

¹² Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 42.

¹³ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 60.

2 Od socialismu k fašismu

Dne 28. června 1914 v Sarajevu srbská nacionalistická organizace Černá ruka zavraždila rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku. Dne 28. července vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku válku, k níž se coby rakouský spojenec připojilo též Německo. Dne 4. srpna vstoupili do války Velká Británie, Francie, Belgie a Rusko a postavili se na stranu Srbska.¹⁴

Mussolini mezitím v *Avanti* pokračoval ve své protiválečné propagandě – „*Ani jediného muže, ani jediný haléř na imperialistickou válku.*“ Dne 29. července 1914 se v Bruselu sešel výkonný výbor socialistické internacionály. Očekávalo se, že vyhlásí generální stávkou ve všech bojujících zemích, která zabrání válce, jak bylo dohodnuto v roce 1907 ve Stuttgartu. Nestalo se tak. Rakouští socialisté chtěli válku proti těm, kteří jim zavraždili arcivévodu. Francouzští a belgičtí socialisté se je rozhodli podpořit. Německá sociálně demokratická strana se nakonec také podvolila. Itálie se podle dohody z roku 1882 měla zúčastnit války po boku Rakouska a Německa, italské lidové mínění se ale stále vyjadřovalo proti a tak Itálie pro začátek zůstávala neutrální. Mussolini v tuto dobu nadále prosazoval stranickou linii, a to až do října 1914, kdy vydal v *Avanti* článek „*Od absolutní neutrality k neutralitě aktivní a dělné*“, v němž zastával názor, že úplná neutralita by znamenala podporu Trojspolku. Italská socialistická strana byla rozhořčena a dne 14. října se sešli socialističtí vůdci na celostátním kongresu, kde se usnesli na rezoluci, která ustanovovala absolutní neutralitu.

Mussolini odstoupil z funkce šéfredaktora deníku *Avanti* a založil své vlastní noviny *Il Popolo d'Italia*. Vyzýval v nich k podpoře republikánů a ke vstupu do války na straně Dohody. Je vskutku zářející, proč Mussolini tak náhle změnil názor. Ještě v září byl otřesen tím, kolik jeho přátel se přidalo na stranu intervencionistů a byl odhodlán setrvat až do konce. Jediné vysvětlení lze podle Ridleyho hledat v jeho povaze: „*Při všech jiných ctnostech, které snad měl, a při veškeré odvaze, kterou prokázal tváří tvář policejním obuškům, neměl Mussolini odvalu plavat proti proudu veřejného mínění. Přátelé, které v socialistické straně nejvíce obdivoval, byli pro válku a on cítil, že se jim brzy podaří získat podporu většiny lidu. Chtěl být s nimi, být populární u mas, být oslavován davem.*“ Dne 24. listopadu byl ze socialistické strany vyloučen. Itálie vyhlásila mobilizaci 23. května 1915 a následujícího dne pak válku Rakousku-Uhersku. Mussolini dostal povolávací rozkaz a 31. srpna nastoupil k 11. pluku bersaglierů, téměř okamžitě se stal desátníkem.

Dne 11. listopadu se Mussoliniho milence Idě Dalserové narodil syn Benito. Narození dítěte Mussoliniho kupodivu více připoutalo k Rachele a 16. prosince se s ní oženil. O devět měsíců později se jim narodilo druhé dítě, syn Vittorio.¹⁵

¹⁴ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 65-72.

¹⁵ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 61.

Teprve 15. června 1917 byl Mussolini propuštěn z armády, a vrátil se do civilu. Válka na západní frontě skončila 11. listopadu 1918 kapitulací Němců a Mussolini vítězství nadšeně přivítal. Ačkoliv po vyloučení ze socialistické strany tvrdil, že se socialismu nikdy nezřekne, v roce 1918 již úplně odsuzoval jakoukoliv jeho formu.¹⁶

Nepřátelství mezi socialisty a nacionalisty po první světové válce narůstalo. Mussolini se tehdy rozhodl shromáždit své stoupence v celostátní organizaci. Dne 23. března 1919 se konala zakládající schůze strany *Fasci di Combattimento*. Zanedlouho bylo téměř v každém větším městě *fascio* neboli místní organizace.¹⁷

Mezi fašisty a socialisty panovala velká nevraživost a velice často docházelo k ozbrojeným útokům i vraždám. Fašisté vysílali násilnická komanda *squadre d'azione*, která terorizovala domnělé nepřátele Itálie. Mezi oblíbené metody squadristů patřilo, že nechali protivníka vypít značnou dávku ricinového oleje. Tyto útoky ještě zesílily před volbami, které se konaly 16. 11. 1919. Mussolini kandidoval za fašisty v Miláně a v *Il Popolo d'Italia* nabádal k „*násilí proti násilí*“. Ve volbách nakonec zvítězili socialisté, a to s výrazným předstihem. Po I. světové válce panovaly v Evropě obavy ze šíření bolševismu. „*Pravicoví propagandisté usoudili, že bolševici jsou agenty mezinárodního židovstva, a zesílili své útoky na bolševické židy v každé zemi Evropy i v Americe.*“¹⁸

Otázkou jaká je vazba mezi židy a bolševismem se zabýval i Mussolini. Ten tvrdil, že „*bolševická revoluce je vyvolaná mezinárodním židovstvem, akt židovské pomsty na křesťanstvu*“. U této protižidovské politiky se Mussolini moc dlouho nezdržel, neboť italská fašistická strana byla financována řadou bohatých židovských obchodníků. Mussolini si ale také možná uvědomil, že antisemitismus pravděpodobně nebude mít v Itálii živnou půdu. V roce 1920 se definitivně vzdal své myšlenky, že bolševismus je jev židovský. V roce 1921 se konaly další volby, které byly pro fašisty triumfem. Získali třicet osm křesel v poslanecké sněmovně a na jedno z nich usedl Mussolini.

Krvavé boje mezi fašisty a socialisty pokračovaly i po volbách. Policie proti nim však nic nepodnikla. V roce 1922 vydal Balbo, věrný následovník Mussoliniho a velitel fašistických oddílů, nařízení, že mají squadristé nosit košile, pumpky, šerpy, zkrátka všechno oblečení černé. Černá, barva smrti, se stala novým symbolem odvážných, symbolem protestu a revolty. Červená, barva života, která Mussoliniho na několik let uchvátila, se teď stala barvou nepřítele. Důstojníci měli nosit odznaky s černým orlem a jednotky se označovaly stejně jako vojenské členění ve starověkém Římě. Důstojníci byli voleni přímo Mussolinim a všichni příslušníci squadry mu podléhali.¹⁹

Fašisté podnikli tažení téměř na všechna velká města v severní Itálii a začali si klást otázku, proč neuspořádat podobný pochod i na Řím. Operace byla naplánovaná na noc

¹⁶ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 93-94.

¹⁷ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 75.

¹⁸ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 98-112.

¹⁹ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 75.

mezi 26. a 27. říjnem. Fašisté se měli zmocnit opěrných bodů v severní Itálii a 28. října se shromáždit ve třech místech severně od Říma – v Santa Marinelle, Monterotonda a v Tivoli a zahájit pochod na hlavní město. Vláda Luigiho Facta zareagovala pozdě. Večer 27. října přišel Facta za králem a navrhl mu vyhlásit stav obležení, aby mohla armáda postupovat proti fašistům. Král souhlasil. Druhého dne ráno však odmítl příslušný dokument podepsat, rozmyslel si to. Ministerský předseda Facto rezignoval z funkce, král pověřil Antonia Salandru sestavením vlády a zdůraznil, aby jedno z ministerských míst nabídl Mussolinimu a ostatním fašistům. Mussolini odmítl s tím, že jediné místo, o které stojí, je křeslo ministerského předsedy. O den později mu bylo vyhověno. Král ho požádal o vytvoření vlády a Mussolini souhlasil. Sám se stal kromě ministerského předsedy ještě ministrem zahraničních věcí a ministrem vnitra. Jeho kabinet měl ještě třináct členů a jen tři z nich byli fašisté.²⁰

Squadry Mussolini přejmenoval na Dobrovolnou milici národní bezpečnosti, která měla za úkol pomáhat policii a armádě při udržování pořádku v zemi. V lednu 1923 vytvořil Velkou fašistickou radu, která byla jeho poradním orgánem a skládala se z nejvýznamnějších fašistických představitelů. Ačkoliv Mussolini vyhlásil konec bojům mezi fašisty a socialisty bylo v roce 1923 přepadeno a zabito ještě více socialistů než předtím.

V roce 1924 se Mussolini rozhodl, stejně jako anglická vláda, že přestane bojovat proti bolševismu v Rusku a uzná sovětskou vládu. V témže roce se konaly všeobecné volby, které Mussoliniho straně přinesly velký úspěch. 66,3% voličů hlasovalo pro fašisty.

²⁰ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 137-159; Hamish MACDONALD, *Mussolini and Italian Fascism*, 1998, s. 19; Paul JOHNSON, *Dějiny dvacátého století*, Praha 1991, s. 101.

3 Vzestup a pád diktátora

Dne 30. května 1924 vystoupil v poslanecké sněmovně socialistický poslanec Matteoti a napadl nejen způsob, jakým byly uspořádány volby, ale také násilí, kterého se fašisté na socialistech dopouštěli. Dne 10. června Matteoti zmizel a o šest dnů později našli jeho tělo zakopané na skládce. Byl zavražděn pěti fašisty z florentské squady. Neexistují žádné přímé důkazy o tom, zda jednali na příkaz Mussoliniho či nikoliv. Fakt, který ale působí jasně proti Mussolinimu je, že dopustil vytvoření takového politického ovzduší, ve kterém bylo možné provést vraždu. Ačkoliv veřejnost vraždu odsuzovala, domnívala se, že Mussolini je pořád lepší než komunisté, a tak raději věřila nebo předstírala, že s ní nemá nic společného.²¹

Jediný, kdo Matteotiho vraždu odsoudil, bylo mezinárodní socialistické hnutí. Mezinárodní tisk, konzervativní státníci v Británii a dokonce i papež Pius XI. vyjádřili Mussolinimu podporu. Obvinili přitom socialisty, že se snaží využít Matteotiho případ k Mussoliniho pošpinění či dokonce svržení. Matteotiho vražda tak paradoxně Mussoliniho pověsti neuškodila, ba dokonce ještě posílila jeho prestiž.²²

Mussolinimu se zalíbilo heslo „*Kam vítr, tam plášt*“ a pomalu opustil všechny své ideje. Svůj internacionalismus, socialismus a republikánství, na závěr se rozhodl i pro udobření s církví. Opět k tomu měl svůj důvod. Církev se měla stát jeho oporou v období hospodářské krize. Živnou půdu si připravil ve svých novinách *Gerarchia*, kde 25. května 1922 uvedl: „*Fašismus náboženství respektuje. Není ateistický, není protikřesťanský, není protikatolický.*“ Když o rok později probíhala reforma školství, zařadil do ní, aby byl v italských školách na viditelném místě kříž. Dokonce zařídil pokřtění svých tří dětí, Eddy, Vittoria a Bruna a o dva roky později navrhl Rachele, se kterou byl oddán občanským sňatkem, aby spolu uzavřeli i sňatek církevní. Pokoušel se obnovit vztahy s Vatikánem, které byly velmi špatné už od obsazení Říma italskou armádou roku 1870. Jednání byla obnovena a 11. února 1929 se Mussolini vydal s úředníky ministerstva zahraničí do Lateránského paláce, aby se setkal se zástupci Vatikánu. Podle lateránské smlouvy uznávala italská vláda papeže jako vládce Vatikánu a on zas Italské království a jeho suverenitu nad Římem až na Vatikán. Když Mussolini sjednotil fašisty a uzavřel příměří s církví, cítil, že přišel čas, aby lid vyjádřil v plebiscitu, zda podporuje režim. Parlament, ve kterém už nezbyval nikdo z komunistů, socialistů a ani z republikánů, přesvědčil, aby schválili zákon, který rušil volby do poslanecké sněmovny. Poslance měla jmenovat Velká rada a voliči je měli následně schválit nebo zamítnout. Na otázku, zda lid podporuje vládu, fašismus a samotného Mussoliniho se 8 519 559 Italů vyjádřilo pro a 155 761 proti.

²¹ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 171-179, Paul JOHNSON, *Dějiny dvacátého století*, Praha 1991, s. 102.

²² Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 170-179.

Na konci dvacátých let zastihla zemi světová hospodářská krize. Bída, nezaměstnanost a všeobecné zoufalství, jež díky krizi zavládlo ve světě, silně ovlivnilo též mezinárodní politiku. Ve Velké Británii došlo k posílení pacifistického křídla a nový ministr zahraničí Arthur Henderson se jal uspořádat mezinárodní odzbrojovací konferenci. Většina států se na ni dívala velmi podezřele. Každý se bál, že když svou zemi odzbrojí, ohrozí ji tím, protože ostatní by mohly podvádět a dál zbrojit. Mussolini zastával stejný názor, nicméně se rozhodl hrát dvojí hru a s konferencí souhlasil.²³

Dne 30. ledna 1933 se na světové politické scéně objevuje Adolf Hitler, kterého prezident von Hindenburg jmenoval do úřadu říšského kancléře. Mussolini z něho měl smíšené pocity. Uvítal to, jak se vypořádal s komunisty a socialisty, ale s jeho antisemitismem se nikterak neztotožňoval. Navíc se obával jeho úmyslů s Rakouskem, protože spojení Rakouska a Německa by mohlo být pro Itálii nebezpečné.

Německo nepřestávalo zbrojit a tím porušovalo Versailleskou mírovou smlouvu a zároveň značně znervózňovalo Británii a Francii. Mussolini se dále držel své obojaké politiky a přesvědčoval obě mocnosti, aby proti Německu nepodnikaly žádné akce. Dne 14. října 1933 oznámil německý velvyslanec Mussolinimu, že Německo opouští nejen odzbrojovací konferenci, ale i Společnost národů. Tímto udělalo Německo první krůček ke druhé světové válce. Dne 5. 12. 1934 zaútočily etiopské jednotky na jednotky italské na hranici mezi Etiopií a Italským Somálskem. To byla akce, na kterou Mussolini dlouho čekal, neboť ji mohl použít jako záminku k napadení a dobytí Etiopie. Toho, že by se do situace vmísila Británie nebo Francie se neobával, naladění v obou zemích byla pacifistická a navíc potřebovaly Mussoliniho jako případného spojence proti zbrojícímu Německu. Dne 23. února 1935 vysílá Itálie do Afriky první italské jednotky. Mussoliniho domněnky se potvrdily. Velká Británie a Francie mu sice pohrozily, uvalily na Itálii sankce, ale žádnou větší akci nepodnikly, a tak Itálie v říjnu 1936 dobyla Habeš.

V témže roce vypukla ve Španělsku občanská válka. Ačkoliv se mocnosti dohodly nezasahovat do španělských záležitostí, Hitler a Mussolini značně podporovali Franka. Tato podpora, kterou mu poskytovali, je natolik sblížila, že se rozhodli uzavřít italsko-německé spojenectví. V listopadu pak Hitler i Mussolini uznali Francovu vládu jako zákonnou vládu ve Španělsku.²⁴

O rok později vystoupila Itálie ze Společnosti národů, aniž by k tomu měla pádný důvod. Mussolini tímto krokem chtěl dát pravděpodobně najevo pohrdání socialismem a internacionalismem. (V roce 1934 přijala totiž Společnost národů mezi své členy Sovětský svaz).

Po dobytí Habeše byly v Itálii schváleny rasové zákony, které „zaváděly rasovou segregaci a požadovaly, aby černoši a běloši jezdili v různých tramvajích a jedli v různých restauracích a kavárnách. Bělochům bylo zakázáno přijímat zaměstnání

²³ Tamtéž, s. 233-262.

²⁴ Tamtéž, s. 279-290.

u černých zaměstnavatelů.“ V roce 1938 se rasové zákony začaly týkat i židů. „Rada ministrů vydala nařízení, že všichni židé, kteří získali trvalý pobyt v Itálii, Libyi nebo na Jižních Sporadách v Egejském moři po 1. lednu 1919, musejí italské území do šesti měsíců opustit. Za žida byl považován ten, jehož oba rodiče byli židovské národnosti. Žádná osoba s židovskou národností nemohla vykonávat povolání učitele ani být přijata za studenta některé vysoké školy nebo univerzity. Ti, kdo již studium zahájili, ho ale směli dokončit.“ O měsíc později byly zákony upraveny a za židy byly považovány i děti ze smíšených manželství. Z účinnosti těchto zákonů však byli vyjmuti ti, kteří bojovali v první světové válce, ve Španělsku, v Libyi nebo v Etiopii a nebo ti, kteří vstoupili do fašistické strany v letech 1919-1922 a nebo v období krize po vraždě Matteotiho. Na všechny židy bez rozdílu se však vztahovalo nařízení, že nesměli vykonávat povolání učitele.

Dne 15. března 1939 vpadli německé jednotky do Československa a ustanovili protektorát Čechy a Morava. Tento Hitlerův krok Mussolini podpořil. 1. září vstoupily německé jednotky do Polska. Anglie a Francie opustily od své politiky appeasementu a o dva dny později vyhlásily Německu válku. V této chvíli Mussolini překvapil celou mezinárodní politickou sféru, která očekávala, že se postaví do války po boku Hitlera. Mussolini prohlásil, že Itálie v této válce není neutrální, ale prozatím se do ní nezapojí. Až do dubna 1940 neprobíhaly žádné operace ani na souši, ani na vzduchu, bojovalo se pouze na moři. Právě v měsíci dubnu, kdy Hitler obsadil Dánsko a Norsko, nabyl Mussolini dojmu, že válka je téměř vyhraná, a že by se proto slušelo, aby se do ní také zapojil.²⁵

O měsíc později dobyl Hitler území Holandska a Belgie a donutil tím Británii, kde zrovna vystřídal Churchill Chamberlaina na křesle ministerského předsedy, k evakuaci armády v Dunquerque. Dne 5. června vyhlásila Itálie Velké Británii a Francii válku a následujícího dne jmenoval král Mussolini vrchním velitelem ozbrojených sil.

Dne 28. října vstoupily italské jednotky do Řecka, aby zabránily tomu, aby řecká vláda poskytla Británii námořní a letecké základny pro boj s Itálií ve Středomoří. Nejprve Italové postupovali, ale později přešli Řekové do protiútoků a prorazili až do Albánie. Prakticky stejně probíhaly i boje Italů s Brity v Egyptě a Libyi. Jediným územím, na kterém si Italové vedli úspěšně, byla východní Afrika. I tam jim však vítězství nevydrželo déle než do ledna 1941, kdy se Britové zmocnili Etiopie.

V srpnu 1941 potkala Mussoliniho osobní tragédie. Jeho syn Bruno havaroval při cvičném letu a zabil se ve věku dvaadvaceti let. Mussolini byl otřesen a své emoce vyjádřil ve spisku *Mluvím s Brunem*.

V květnu 1943 byly již německé a italské jednotky v Africe definitivně poraženy a 15. července došlo k vylodění anglo-amerických vojsk na Sicílii. V době, kdy Mussolini prohrával válku, se od něho odklonil italský lid a i většina jeho přívrženců

²⁵ Tamtéž, s. 306-324.

včetně jeho zetě a ministra zahraničí Ciana, který navázal tajné styky s britským velvyslanectvím.²⁶

Dne 24. července se konalo zasedání Velké fašistické rady, na kterém byla předložena rezoluce, podle které se měl řízení vlády ujmout král a odvolat tak Mussoliniho.²⁷

Druhého dne dostal Mussolini pozvání do královny rezidence. Když byl na odchodu, upozornil ho kapitán vladařovy stráže, že má rozkaz odvést ho domů vojenskou sanitkou z důvodu větší bezpečnosti. Domů ale nedorazil. Odvezli jej do kasáren, odkud byl pak 28. července převezen do vězení na ostrov La Maddalena. Do čela vlády byl jmenován Pietro Badoglio, který 8. září podepsal příměří se Spojenci. Hitler se rozhodl Mussoliniho osvobodit a dosadit ho do čela fašistické vlády postavené proti vládě Badoglioově. Vyslal výsadcáře Otta Skorzenyho, aby Mussoliniho našel a osvobodil, tak se stalo 12. září. Duce byl převezen do Mnichova a pro jeho rodinu poslal Hitler letadlo, které ji dopravilo za Mussolinim.²⁸

Po návratu do Itálie vytvořil Benito svou vládu na severu země u jezera Garda, kde vznikla takzvaná Repubblica sociale Italiana – Republika Saló.²⁹

Dne 5. června dobyli Spojenci Řím a nad Mussoliniho budoucností se začala stahovat mračna. V dubnu 1945 byla dobyta Bologna a oddíly Spojenců postupovaly stále více na sever. 25. dubna se Mussolini setkal se členy Národní odborové rady. Zajímalo ho, zda se mu odbojáři mohou zaručit za jeho život a životy jejich ministrů. Odpověď zněla, že se mu mohou zaručit pouze za spravedlivý soud.³⁰

Mussolini se tedy rozhodl pro útěk do Švýcarska. Spolu s některými členy své vlády se přidal ke skupině německých vojáků, která měla v úmyslu překročit německé hranice. Cestou byli však zastaveni oddílem partyzánů, který rozhodl, že Němce do Švýcarska pustí, ale kdyby se ve vozech skrývali Italové, byli by zatčeni. Jeden z partyzánů Mussoliniho poznal. Spolu s ostatními Italy byl odvezen do Donga. Jeho dlouholetá milenka Claretta Petacci chtěla jet za ním. I ona byla na cestě zastavena partyzány a dopravena do Donga. Odtud byli oba převezeni do Giulina di Mezzegra.³¹

²⁶ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 335-336.

²⁷ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 438.

²⁸ Ray MOSELEY, *Mussolini. The last 600 days of Il Duce*, Lanham 2004, s. 7-9; Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 338-341.

²⁹ Ray MOSELEY, *Mussolini. The last 600 days of Il Duce*, Lanham 2004, s. 19; Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 344.

³⁰ Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 355-362.

³¹ Antonio SPINOSA, *Mussolini. Il fascino di un dittatore*, Milano 1989, s. 470.

Rozhodnutí odbojové rady znělo, že Mussolini má být zastřelen bez soudu. Antifašisté nechtěli totiž připustit, aby se Mussolini dostal do rukou Američanům nebo Britům. Nevěřili, že by fašistické zločince opravdu potrestali.³²

Popravu měl na starosti plukovník Walter Audisio, krycím jménem plukovník Valerio. Mussolini byl zastřelen dne 28. 4. 1945 i s Clarettou, která se od něj odmítla odloučit. Jejich těla i s těly ostatních členů vlády, kteří byli zastřeleni již v Dongu, byla převezena do Milána na náměstí Piazzale Loreto. Těla byla pověšena za nohy na plot a vystavena. Toto místo nebylo vybráno náhodou. Několik měsíců předtím tam fašisté popravili skupinu partyzánů. Po nějaké době bylo Mussoliniho tělo uloženo do rodinné hrobky San Cassiano v Predappiu. Mussoliniho rodinu si vzala pod ochranu americká armáda, po pár měsících byli propuštěni. Synovi Vittoriovi se podařilo uniknout do Švýcarska.³³

³² Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 364.

³³ Tamtéž, s. 366.

4 Příčiny vzniku Mussoliniho kultu

Ačkoliv to tak nevypadalo, italská společnost byla během Mussoliniho režimu značně depolitizovaná. Na mnoha pracovištích a v sídlech fašistických organizací byly nápisy: „Tady se nemluví o politice. Tady se pracuje.“³⁴

Pro depolitizaci režimu existuje několik vysvětlení:

V prvé řadě byla Mussoliniho záměrem. Snažil se vykonávat s co největší možnou svobodou a nestranností funkci prostředníka. Jeho veškerá činnost ve vládě představovala stálý kompromis mezi různými složkami a institucemi, které během jeho režimu nadále fungovaly – monarchie, armáda, katolická církev, státní byrokracie, statkáři, banky, fašistické spolky a další. Bylo to dílo prostřednictví a přizpůsobení se, které s sebou nutně neslo sestup z teoretických principů.

Za druhé depolitizace odpovídala postoji odporu k politice, který byl rozšířený hlavně mezi střední třídou představující jádro režimu. Umírněně smýšlející lidé, kteří měli ve zvyku říkat, že politika je věc nečistá, měli dojem, že vykročili cestou, která by je této hrůzy zbavila.

Za třetí byla depolitizace umožněna tím, že neexistovala organizovaná opozice. S příchodem režimu byl potlačen svobodný tisk, byla ukončena funkční období opozičních poslanců a nefašistické strany a odbory byly zrušeny. Tisíce Italů nesouhlasilo v tichosti. V některých případech odmítali vstoupit do fašistické strany a občas pořádali otevřené protesty, čímž riskovali vězení. Nicméně až do druhé světové války nepřerostly tyto protesty a reptání v organizovaný odpor.

Režim nenalezl svůj jednotící prvek v hnutí ideálů nebo v existenci domácího nepřítele. Občas zafungoval jako jednotící prvek vnější nepřítel, tak se stalo například v letech 1935-36, kdy byly na Itálii uvaleny Společností národů ekonomické sankce. Hybnou silou režimu představoval výhradně kult Mussoliniho. Základem úspěchu tohoto kultu se stala masa. Mussolini ovlivněný Psychologií davu od Le Bona si uvědomil jakou nesmírnou moc masa představuje. Měl vrozené vlastnosti, které charakterizují „dobrého diktátora“, schopnost ztotožnit se s lidem, vyhovět mu v jeho potřebách a stimulovat jeho přání. Italové u něho vycítili, že je to muž činu schopný vést Itálii po tolika nejistotách směrem k blahobytu a pokroku. Mussolini se svou citlivostí a nevšední intuicí uměl využít nálady lidu a byl schopen dát odpovědi, které chtěl dav slyšet. Tím si získal přízeň mas a stal se pro ně nejen politickým vůdcem, ale jakýmsi

³⁴ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 221-222.

bohem pohanského náboženství. V očích Italů byl hlavním hrdinou dobrodružství, které slibovalo velkou a světlou budoucnost.³⁵

Je však třeba zmínit, že masy, které uctívaly Mussoliniho, nemusely nutně přijmout fašistickou ideologii. Mnozí, kteří Mussoliniho vychvalovali a viděli v něm zachránce země, se na fašistické hnutí dívali podezíravě. Srovnávali Mussoliniho čestnost a umírněnost s korupcí a extremismem fašistických kruhů. Přisuzovali italské neúspěchy těm, kteří jednali bez Duceho vědomí. Fašistická strana mohla dělat chyby, ale Duce byl neomylný. Zároveň ti, kteří dříve bojovali ve fašistických squadrách, Mussoliniho tvrdě kritizovali. Považovali ho za muže závislého na kompromisech, který zrazoval zásady a program fašistického hnutí.³⁶

Mussolinismus a fašismus nebylo totéž. Režim nepožadoval, aby se všichni Italové stali fašisty. Dokonce se upřednostňovalo, aby ti, kteří zastávali odpovědná místa, od šéfů policie až po prefekty, zůstali mimo vnitřní dění fašistického hnutí. Není se čemu divit, že v Itálii to byl právě Mussolinismus a ne fašismus, který získal oddanost davů. Jen s ohledem na depolitizaci Mussoliniho režimu a rozdíly existující mezi Mussolinismem a fašismem můžeme pochopit důvody rozšíření Duceho kultu.

První příčinu je třeba hledat v Mussoliniho osobnosti tak jak byla popsána výše. Jeho osobnost byla naprosto odlišná od předchozích ministerských předsedů vlády. Cestoval po celé Itálii a neustále využíval svého svůdného řečnického umu. Jeho komunikační síla byla založena na krátkých větách pronášených prorockým a triumfálním tónem. Používal mnoho metafor. Své projevy prohlašoval v krátkých periodách s opakujícím se tříslabičným veršem a s neustálým používáním protikladů („*Voi oggi mi odiate, perchè mi amate ancora*“). Jeho slovní zásoba byla chudá, ale projev byl bohatý na důraz, významné pauzy a hrdinské a vlastenecké odkazy.³⁷

Základním prvkem Mussoliniho rétoriky bylo velebení *Romanità*. Řím byl velký a mocný v době Augusta. Nyní se mu vracela jeho význačnost díky Mussolinimu, který tvrdil, že je dědic, ne-li dokonce reinkarnace Augusta. Symboly, slogany a svátky fašistického režimu byly inspirovány antickým Římem. Od prvních dnů své vlády se Mussolini chtěl vrátit k tradici Říma. Fašisté se mezi sebou nezdravili podáním ruky, ale zdvihnutím paže, tedy „římským pozdravem“. Vojáci pochodovali „římským krokem“. Ozbrojené síly založené režimem se jmenovaly milice a dělily se na legie, kohorty, setniny, stejně jako armáda ve starověkém Římě. Svátek práce se za fašistického režimu

³⁵ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 223; www.itiscivitavecchia.it/materiale_didattico/Olimpieri/BENITO_MUSSOLINI_CARISMA_E_PSICOLOGIA_DEL_DUCE.htm staženo 24. 4. 2013.

³⁶ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 223.

³⁷ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 226; www.itiscivitavecchia.it/materiale_didattico/Olimpieri/BENITO_MUSSOLINI_CARISMA_E_PSICOLOGIA_DEL_DUCE.htm staženo 24. 4. 2013

neslavil prvního května, ale dvacátého prvního dubna, v den výročí založení Říma. Římská orlice se stala symbolem režimu a stejně tak vlčice, která podle legendy vychovala Romula a Rema, zakladatele města. Po dobytí Etiopie byly v Mussoliniho propagandě neustálé zmínky o větší rozloze Římského impéria. Italové byli nuceni ztotožnit se se svými předchůdci.³⁸

Mussolini byl prvním diktátorem v moderních dějinách, který mistrovsky ovládal umění propagandy. Abychom odhadli její účinek na šíření kultu, je třeba vzít v úvahu podmínky v Itálii v té době. V roce 1921 bylo téměř třicet procent populace negramotné a velké množství gramotné pouze částečně. Padesát šest procent pracující populace bylo zaměstnáno v zemědělství. Itálie byla chudou zemí. Politický život odrážel tuto zaostalost. Všeobecné volební právo pro muže bylo v Itálii zavedeno až roku 1913. Za časů Mussoliniho bylo rádio ještě v plenkách, televize neexistovala a noviny měly mnohem nižší náklady než dnes. Právě tisk měl v této době obrovskou podmiňovací schopnost. Tato autorita a moc tisku stoupala paradoxně s jeho nízkým rozšířením v Itálii. Stačilo, aby byla informace napsaná v novinách a stala se dogmatem, byla považována za něco nadřazeného, záhadně všemocného, co vzbuzovalo jakousi úctu. Jedna věta napsaná v novinách dokázala ovlivnit dav a nasměrovat ho vpravo či vlevo, podle chuti. A Mussolini byl novinář. Vynikající novinář, který si uměl mistrovsky pohrát s titulkem a využít situace.³⁹

Jeden z jeho prvních počínů bylo udělení více pravomocí ministerské tiskové kanceláři, aby mohl uplatňovat větší vliv na sdělovací prostředky. Současně zavedl opatření, aby opozičním novinám ztížil práci. V červenci 1923 vydal nařízení, které vystavilo celý tisk jeho kontrole. Prefekti byli oprávněni varovat všechen tisk, který podněcoval k třídní nenávisti nebo neposlušnosti zákonů, nařízení či orgánů. Dvě taková varování za rok znamenala, že byly noviny zrušeny.

Dominantní úlohu měl tisk, ale zdaleka nebyl jediným způsobem propagandy. Ta začala být brzy neustálá a všudypřítomná. Po roce 1934 se Mussolini začal zajímat o film a rozhlas. Kina byla nucena promítat dokumentární propagandu při každém představení a rádio vysílalo politické komentáře a Mussoliniho projevy v událostech dne. Na náměstích bylo rozmístěno tisíce reproduktorů, aby Duceho projevy nikomu neunikly.

Italům se prostřednictvím médií se stále rostoucí intenzitou vnucuje Mussolini plavec, lyžař, cyklista, automobilista, pilot, šermíř, zemědělec, zedník...jakoby chtěl říci „Nic z toho, co je lidské, mi není cizí.“ Byl vyvinut celý soubor předpisů, kde byla média instruována, co přesně o Mussolinim říkat. Bylo zakázáno zobrazovat vůdce při

³⁸ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 229-230.

³⁹ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 226; www.itiscivitatevecchia.it/materiale_didattico/Olimpieri/BENITO_MUSSOLINI_CARISMA_E_PSICOLOGIA_DEL_DUCE.htm staženo 24. 4. 2013.

tanci nebo v přítomnosti kněžích, slovo DUCE muselo být psáno vždy kapitálkami. Média se nesměla zmiňovat o nemoci, a dokonce i jeho narozeniny byly ignorovány, protože by to odhalilo jeho věk. Novinám bylo zakázáno informovat o trestné činnosti, takže Itálie působila dojem idylické země bez zlodějů, vrahů, železničních neštěstí nebo jen povodní.⁴⁰

Všudypřítomnost duceho kultu byla patrná již koncem dvacátých let, jak odhaluje svědectví jednoho francouzského intelektuála: „*Mussolini je jménem i podobou, slovy i gesty, ještě více než Kemal v Turecku nebo Lenin v Moskvě. Otevři jakékoli noviny a je tam otištěný, okomentovaný a oslavovaný geniální Duceho projev. Ve všech obchodech jsou Mussoliniho fotografie i s autogramy. Kamkoli namíříte svůj pohled, kamkoliv vás nohy zanesou, vždy naleznete Mussoliniho, stále jen Mussoliniho. Po sedmi letech snímků a stereotypu je hloubka těchto portrétů vsutku neuvěřitelná. Duceho snímky jsou součástí existence. Dominují všem okolnostem italského života.*“ Stejný dojem získal v témže období návštěvník Alp udivený množstvím duceho fotografií v rozhodné pozici a se vztyčenou bradou vystavených „*v redakcích, cukrárnách, kadeřnictvích, telefonních budkách, trafikách; Je to posedlost. Člověk si musí klást otázku, jestli s tímhle výrazem i spí.*“⁴¹

K distribuci fotografií přispěl Mussoliniho sekretariát, který desítky tisíc Italů žádaly o portrét předsedy vlády, pokud možno s vlastnoručním podpisem, aby si ho mohly uchovat mezi těmi nejcennějšími předměty jako důkaz spojení se zakladatelem fašismu. Žádosti byly vyslyšeny, pokud pocházely od osoby aktivně zapojené do režimu. Někdy bylo o poslání Mussoliniho fotografie rozhodnuto jako odměna pro ty, kteří poskytlí významný důkaz věrnosti fašistického režimu. V prosinci 1933 například Duceho tajemník poslal fotografii jednomu kněžímu z Bergama. Tento duchovní neočekával takovou čest a poděkoval vůdci fašismu za „*fotografii s autogramem, kterou jste mi s nesmírnou laskavostí poslal*“, jeho dojetí gradovalo: „*Políbil jsem ten stín Vaší zamyšlené tváře a ta písmena, která psala Vaše ruka. Nyní vám s dojetím děkuji. Váš portrét je pro mne obzvláště vzácný, bude mi posvátným a s pomocí Boží se vynasnažím zasloužit si jej. Věřím, že až do současnosti jsem bojoval a pracoval ve vámi vyznačené linii. Duce – každý den jsem se modlil a žádal všemohoucího pána za svaté duše vašich rodičů a Arnalda a Sandrina: pro vás a pro vlast. Budu tak činit i nadále.*“⁴²

Je také třeba připomenout, že v druhé polovině roku 1924 během Matteotiho krize bylo Mussoliniho postavení ve vážném ohrožení. Hodně lidí považovalo Mussoliniho odpovědného za Matteotiho smrt, což vedlo k mnoha nepokojům a velké množství

⁴⁰ Mimmo FRANZINELLI, Emanuele Valerio MARINO, *Il Duce proibito, Le fotografie di Mussolini che gli italiani non hanno mai visto*, Milano 2003, s. 7-9; Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 227, 231.

⁴¹ Mimmo FRANZINELLI, Emanuele Valerio MARINO, *Il Duce proibito, Le fotografie di Mussolini che gli italiani non hanno mai visto*, Milano 2003, s. 11.

⁴² Tamtéž, s. 12.

členů tehdy opustilo fašistickou stranu. Někteří poslanci vyvinuli snahu o dohodu s opozičními stranami, aby tak Mussoliniho odstranili. Vůdci extremistického fašistického křídla uplatňovali brutální metody, aby Mussoliniho přesvědčili o svém stanovisku, vyhrožovali mu smrtí v případě, že by odmítl. V době Matteotiho krize kult vůdce neexistoval. Vznikl až mezi lety 1925-1926. Začal se rozšiřovat nekontrolovatelně po té, co byla Matteotiho krize překonána, byl zaveden režim, opoziční síly byly zlikvidovány a fašistický extremismus potlačen.⁴³

Dalším důvodem rozšíření kultu byla represe všech forem opozice a přítomnost velmi výkonné policie. V roce 1926 vydal režim zákony „na ochranu státu“, kterými byl zaveden speciální tribunál, trest smrti a *confino* neboli domácí vězení pod policejním dohledem. V letech 1926-1943 bylo pět tisíc lidí odsouzeno speciálním soudem, okolo deseti tisíc bylo posláno do domácího vězení a dvacet pět lidí bylo odsouzeno k smrti.

Autoritářské represe postačovaly k zajištění stability režimu. Strach ze ztráty příjmů donutil mnohé lidi být zticha a navenek režimu přikyvovat, ačkoliv v hloubi duši v Mussoliniho nevěřili. Marnost a strach z izolace způsobily, že mnoho intelektuálů nasadilo černou košili. Mussolini měl ve všech těchto represích svou úlohu, ale mnohem menší úlohu než si dnes hodně lidí myslí: jeho hlavním cílem bylo posílit konformnost.⁴⁴

V neposlední řadě je šíření kultu duceho spjato s povahou člověka a masové společnosti, kde právě konformnost hraje velkou roli. Tendence k uniformitě a totalitě kontrastují s touhou po odlišnosti a demokracii. Autoritativní režimy neexistovaly jen mezi světovými válkami a nejen v Itálii a navíc Mussoliniho kult nebyl jen italským fenoménem. Mnoho liberálních politiků, dokonce i v demokratické Británii, přispívalo k rozšiřování kultu, když Mussoliniho označovali jako velkého vůdce, který zachránil Itálii před chaosem. Britský tisk se Mussoliniho zastal i v období Matteotiho kauzy, Daily Mail oslavoval Mussoliniho jako „zachránce Itálie“ a prohlásil: „*My v Anglii máme k panu Mussolinimu důvěru. Mají ji i Italové?*“ Schvalování Duceho kultu přicházelo ze všech stran a to i z těch nejméně očekávaných. Austen Chamberlaine napsal, že Mussolini je „*úžasný muž pracující na velikosti své země.*“ a M. K. Gándhí Mussoliniho pochválil jako člověka s dobrými úmysly, který se ze všech sil snaží splnit poslání, kterým ho pověřil Bůh. A dokonce Winston Churchill prohlásil, že v Mussolinim je zosobněn římský genius a označil ho za „*největšího žijícího zákonodárce*“. Je však třeba dodat, že tento názor zastával pouze před započatím druhé světové války.⁴⁵

⁴³ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 227.

⁴⁴ Tamtéž, s. 231-232.

⁴⁵ Piero MELOGRANI, The Cult of the Duce in Mussolini's Italy. *Journal of Contemporary History*, 1976, 11, č. 4, s. 233; Jasper RIDLEY, *Mussolini*, Praha 2002, s. 165, 173.

5 Nesmrtelný Duce

Uplynulo již šedesát osm let od Mussoliniho smrti, od rasových zákonů a katastrofálního spojenectví s Adolfem Hitlerem. Fascinace, kterou Duce vzbuzoval za svého života, však neskončila, Itálie ho stále miluje. O tom svědčí například skutečnost, že vždy na začátku nového roku si tisíce Italů pověsí na zeď kalendáře právě s jeho podobiznou. Jeden měsíc mohou Duceho obdivovat ve vojenské přilbě, další pak s mečem římských legionářů nebo s rukou vztyčenou do neodmyslitelného římského pozdravu. Kalendáře je možné koupit běžně v knihkupectvích, na internetu nebo v novinových stáncích.⁴⁶

Podle ředitele římské společnosti Gamma 3000, která tyto kalendáře tiskne, se těší velké oblibě: „Kalendáře se prodávají více, než tomu bylo před deseti lety. Nemyslel jsem, že to bude tak významné, ale mladí je hodně kupují“. Tato slova potvrzuje i prodejce novin v Římě, se kterým udělal rozhovor britský deník Guardian: „I v roce 2013 se kalendáře s fašistickými motivy nadále těší vysoké poptávce.“ Ani on sám neskrývá své sympatie: „Narodil jsem se v té době. Duce dával chléb na náš stůl, nemohu zradit svou kulturu.“ Zahraniční turisté jsou šokováni Mussoliniho popularitou a kradmo ověřují data kalendářů. Ano, bývalý fašistický diktátor se může i v roce 2013 pochlubit loajální komunitou příznivců, která se neomezuje pouze na nákup kalendáře. Je to jen jeden z ukazatelů, že Mussoliniho kult v Itálii zdaleka nekončí. „Když se zeptáte obyčejných Italů, překvapivě vysoké procento vám řekne, že muž, který vládl v Itálii v letech 1922 až 1943, byl čestný a charakterní,“ uvádí německý tisk.⁴⁷

Mezi Mussoliniho následovníky patřili i maskovaní mladí neofašisté, kteří na podzim roku 2012 vedli útoky na školy v Římě na protest proti škrtům ve vzdělání, to vše bylo doprovázeno házením dýmovnic na chodbách a výkřiky „Viva il Duce“. Dalším příkladem je velká skupina maskovaných násilníků, sympatizantů neonacizmu, která přepadla v listopadu 2012 britské fanoušky klubu Tottenham. Když následující den hrálo Lazio, které je známe svou neofašistickou základnou, s Tottenhamem, římsští fanoušci zesměšňovali ty britské antisemitistickými výkřiky, protože je klub Tottenham znám svou dlouholetou vazbou na londýnskou židovskou komunitu.⁴⁸

Mussoliniho kult se šíří jako nakažlivý virus. Rozhodnutí obce Affile použít 127 tisíc euro veřejných financí na stavbu svatyně pro Rodolfa Grazianiho, jednoho z Mussoliniho vysokých vojenských představitelů a někdejšího vicekrále okupované Etiopie, se setkal se všeobecnou lhostejností. Existují ale ještě smutnější příklady. Za

⁴⁶ ww.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/mussoliniho-kult-v-italii-jenom-kvete-proc--1160124 staženo 26. 2. 2013.

⁴⁷ www.giornalettismo.com/archives/685337/mussolini-un-dittatore-per-tutte-le-stagioni/ staženo 15.3.2013; prehravac.rozhlas.cz/audio/2806428 staženo 26. 2. 2013.

⁴⁸ www.controlacrisi.org/notizia/Politica/2013/1/6/29916-un-virus-ancora-infettante/ staženo 15. 4. 2013.

všechny je možné jmenovat manažera, který navrhl přejmenování letiště Forlì na Mussoliniho letiště, nebo ředitele školy v Ascoli Piceno, který se pokusil pověsit portrét diktátora ve své škole.⁴⁹

Neméně šokující projev duceho kultu představuje iPhone aplikace iMussolini, která se v lednu 2010 stala nejoblíbenější v Itálii. Tento program, tvrdě odsouzený židovskými skupinami, umožňoval uživatelům číst a poslouchat Mussoliniho projevy. Předtím než Apple odstranil tuto aplikaci z italských obchodů, ji denně stáhlo až tisíc lidí.⁵⁰

Pronikání Mussoliniho kultu je viditelné i na sociálních sítích. Na tento jev upozornila předsedkyně poslanecké sněmovny Laura Boldrini: „*Na webu existují formy antisemitismu, které nahánějí strach, patří mezi ně i rasismus a velebení fašismu. Na facebooku je nespočetné množství stránek s desítkami tisíc lidí, kteří opěvují fašismus. To vše nemůže zůstat v demokratickém státě bez povšimnutí. Bude správné, když v této oblasti bude vyvinuto větší úsilí a zaručují, že z mé strany tam bude*“.⁵¹

O tom, jak moc se fašismus na facebooku rozmáhá, svědčí například skupina *Benito Mussolini. Eterna passione*. založená roku 2011, která ve své charakteristice uvádí: „*Tato stránka je určena pro fašisty a camerati, pro které je Duce a fašismus jejich jediná vášeň...pro všechny, kteří stále věří, brání a bojují za tento slavný ideál...až do smrti...pro ty, kteří se nevzdávají...pro ty, kteří nezrazují...A noi fascisti d'Italia!*“⁵² Pronikání Duceho kultu je zřejmé i z četných příspěvků, které se ve skupinách denně objevují: „*Camerati. Možná, že už bylo vše řečeno a my se narodili příliš pozdě. Ale tato sláva, co hoří v našich žilách, tento plamen, který září v našich srdcích, tato nezkratná věrnost. Nikdo ji neumí žít takovým způsobem, jakým to umí jen opravdoví fašisté. Protože milují muže, který dal jejich předkům, jejich dědům a otcům velkolepou, hrdou, čistou, respektovanou, pracovitou a vzkvétající Itálii. My jsme ale děti, vnuci, bratři a sestry těchto mužů. Jdeme dopředu s touto myšlenkou, s tímto snem se železnou vůlí, abychom jednoho dne znovu dovedli naši milovanou vlast k té kráse, kterou*

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ www.upi.com/Top_News/Special/2010/02/19/In-Italy-Mussolini-makes-comeback/UPI-78711266608304/ staženo 15. 4. 2013.

⁵¹ www.giornalettismo.com/archives/875545/laura-boldrini-dichiara-guerra-al-fascismo-su-facebook/ staženo 30. 5. 2013 „*Ci sono forme di antisemitismo sul web che fanno paura e che comprendono anche razzismo e apologia di fascismo. Ci sono intere pagine Facebook con decine di migliaia di persone che inneggiano al fascismo. Tutto questo non può pesare inosservato in uno Stato democratico. È giusto che ci sia più impegno e da parte mia garantisco che ce ne sarà.*“

⁵² „*Questa pagina è per i fascisti e i camerati che ancora fanno del duce e del fascismo la loro unica passione...per tutti coloro che ancora Cremono, difendono e combattono per questo glorioso ideale...fino alla morte...per chi non molla...per chi non tradisce...a noi fascisti d'Italia!*“

zasluhuje. Vše bylo možné a my pevně věříme, že vše bude možné. Vše mělo jeho jméno a vše bude ve slávě, cti a památce jeho jména. Benito Mussolini Duce Itálie“.⁵³

Představu o skutečném rozsahu Mussoliniho kultu si lze udělat v malém městě Predappio, Duceho rodišti a místě jeho posledního odpočinku. Právě tato obec se dne 31. srpna 1957, v den, kdy sem přinesli Mussoliniho tělo, stala Mekkou fašismu. Stejně jako křesťané chodí do baziliky svatého Petra, vyznavači Mussoliniho kultu se sjíždějí do Predappia, aby mohli vzdát Ducemu hold.⁵⁴

Poté, co byl Mussolini zabit a pověšen na Piazzale Loreto v Miláně bylo rozhodnuto, že jeho hrob bude utajen, aby se zabránilo vytvoření svatyně pro jeho příznivce. Tělo bylo pohřbeno v neoznačeném hrobě na nedalekém hřbitově. O rok později neofašisté jeho tělo vykopali a schovali je do kláštera v Lombardii. Vláda nakonec povolila tlaku pravice a roku 1957 bylo tělo navraceno Mussoliniho vdově a pohřbeno v rodinné hrobce v Predappiu. Ve skutečnosti se úsilí italských orgánů, jak skrýt pohřebiště, obrátilo proti nim, protože jeho umístění se rychle stalo předmětem intenzivního zájmu. „*Vitalita Mussoliniho posmrtného života byla skvělá. Mrtvola, která není nikde, je všude. Italové prožívali nepřítomnost jeho těla jako přítomnost, takže pokračoval milostný vztah mezi vůdcem a národem,*“ řekl Sergio Luzzatto, historik na univerzitě v Turíně a autor knihy *Il corpo del Duce*. Právě z této knihy vychází stejnojmenný film Fabrizia Laurentiho popisující cestu Mussoliniho těla z Piazzale Loreto do rodinné hrobky v Predappiu.⁵⁵

Fascinace Duceem je i dnes tak silná, že byla dokonce vytvořena jakási „čestná stráž“. Mladí neofašisté z celé Itálie oblečení v dlouhých černých pláštích střeží denně jeho hrobku. Stráž nemluví, ani nepohybují víčky, stojí nehybně, jako by byly sochy po celou dobu stráže, která trvá deset až dvanáct hodin. Jsou tu pořád, každý den, a to i na Vánoce. „*Během dvou let jsme vynechali jen čtyřikrát,*“ hrdě prohlašují. Stráž slouží oficiálně k tomu, aby byl zajištěn respekt na posvátném místě, z toho důvodu rodina

⁵³ www.facebook.com „Camerati. Può darsi che tutto sia già stato detto. E che noi siamo nati troppo tardi. Ma questa gloria che arde nelle nostre vene, questa fiamma che brilla nei nostri cuori, questa indomita fedeltà. Nessuno la sa vivere in questo modo solo i veri fascisti lo sanno fare. Perché amano l'uomo che aveva dato ai loro antenati, ai loro nonni, ai loro padri un'Italia grandiosa, fiera, pulita, rispettata, laboriosa e fiorente. Ma noi siamo i figli, i nipoti, i fratelli, le Stelle di questi uomini. E portiamo avanti questa idea, questo sogno con volontà ferrea. Di riportare, un giorno, la nostra amata patria alla bellezza che essa si merita. Tutto è stato possibile e noi credere fermamente che tutto sarà possibile. Tutto ha avuto il suo nome e tutto sarà nella gloria, nella memoria, nell'onore del suo nome. Benito Mussolini Duce d'Italia. Dal cuore nero di Monica Claretta.“

⁵⁴ prehravac.rozhlas.cz/audio/2806428 staženo 26. 2. 2013; www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/156981-hororovy-dokument-zpracovava-duceho-kult-a-smrt/ staženo 3. 4. 2013.

⁵⁵ www.nytimes.com/2011/11/03/world/europe/tourists-still-drawn-to-tomb-of-mussolini-il-duce-in-italy.html?_r=0 staženo 30. 5. 2013; www.repubblica.it/online/cronaca/predappio/guardia/guardia.html staženo 30. 5. 2013.

Mussolini, majitelé hrobky, souhlasili s jejich přítomností, pod podmínkou, že se z toho nestane politický exhibicionismus. Zakladatel řádu, Rainaldo Graziani uvádí: „*Začali jsme deset kol na osobu měsíčně. Teď ne více než jedno za rok. Máme tisíce nově přijatých, mezi nimiž jsou i dívky, a to zejména z Říma a ze severu.*“ Výběr provádí Rainaldo osobně. Strážce nemají životopis, jsou vázáni tichostí a anonymitou. Během své služby musí podle Grazianeho prokázat především: disciplínu, harmonii, mravní neústupnost, obětavost, věrnost, poctivost, odvahu, nadšení, nezištnost, spravedlnost, ušlechtilost, tichost, rezoltnost, důstojnost. „*Ctnosti a kvality, které musí být součástí každodenní praxe.*“ Výměnou za co? Nic. Být součástí stráže je pro fašisty čest.⁵⁶

Mussoliniho hrobku navštíví mezi 80 000 a 100 000 návštěvníků ročně, návštěvnost kulminuje třikrát do roka, v den narození a úmrtí Duceho a v den výročí pochodu na Řím. Návštěvní knihy u hrobu jsou nabitě vzkazy pro mrtvého diktátora: „*Vstaň z mrtvých a zachraň Itálii*“, „*Jsi jediný pravý Bůh.*“ Poutníci zaplní bary, restaurace, ale především nesčetné obchody se suvenýry věnované převážně Ducemu. Zde si mohou návštěvníci koupit otvíráky, popelníky, mince, trička, púllitry či zapalovače s hesly jako „*Credere, obbedire, combattere*“⁵⁷, nebo „*Boia chi molla*“.⁵⁸ Není třeba dodávat, že na všech těchto upomínkových předmětech nalezneme Mussoliniho podobiznu se vztyčenou bradou a paží zdviženou do římského pozdravu. K mání jsou i vlajky s hákovým křížem, SS odznaky a bronzové busty Duceho či Hitlera. Toto zboží přiláká čas od času německé neonacisty, ale většina Italů nacistickými dárkovými předměty pohrdá. Jsou v rozporu s historickou verzí široce rozšířenou v Itálii. Nejúspěšnější z prodáváčů suvenýrů v Predappiu, Pierluigi Pompignoli ji shrnul takto: „*Hitler byl zločinec, zatímco Mussolini gentleman*“.⁵⁹

Pro mnoho Italů nejsou Mussoliniho zločiny opravdu ničím v porovnání s triumfálními silničními a železničními stavbami, odvodňováním bažin a zavedením blahobytného státu.⁶⁰ Rozdělují fakta o Mussolinim na dvě části, přičemž na tu negativní neberou zřetel, jak poznamenal starosta Predappia Giorgio Frassinetti: „*Italové se chovají k historii, jako kdyby byli v řeznictví, kde si můžete vybrat jen ty pěkné kusy, které chcete.*“ Mnozí Mussoliniho obdivují právě proto, že za jeho vlády jezdily vlaky na čas a v každé obci byla zavedena pošta. Glorifikace duceho je založena především na spoustě řečí, často historicky bezobsažných. Znalosti této kapitoly dějin Itálie jsou mizivé a proto se šíří mýty a polopravdy.⁶¹ Není to historický Duce, ten předmět jejich oddanosti, je to smyšlený Duce. Na rozdíl od Německa, které po válce prošlo přísnou denacifikací, se Itálie se svou fašistickou minulostí vyrovnávat nemusela. Nedlouho po válce byli fašisté opět viditelní, nikdo jim jejich minulost nepřipomínal. Italové proto

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ „*Věřit, poslouchat, bojovat*“

⁵⁸ „*Proklet, kdo se vzdá*“

⁵⁹ www.ilfattoquotidiano.it/2013/01/13/culto-del-duce-soprende-spiegel/468836/ staženo 15. 4. 2013.

⁶⁰ K tomu více: Paul JOHNSON, *Dějiny dvacátého století*, Praha 1991, s. 104-105.

⁶¹ Giuliano PROCACCI, *Dějiny Itálie*, Praha 2007, s. 349-352.

nepříjemnou kapitolu kolektivně vytěsnili. Plynové útoky proti civilistům v Etiopii? O tom jsem nikdy neslyšel. Útok na Albánii, invaze v Řecku? Neznám. Pouze tímto způsobem bylo možné vytvořit mýtus „pocitivého italského vojáka“, který je výsledkem nedostatku informací,“ vyvozuje Lutz Klinkhammer z německého historického ústavu v Římě. Proto Italové dnes už nepřikládají žádný význam Mussoliniho rasovým zákonům, italské intervenci ve španělské občanské válce po boku Francisca Franca a Hitleta nebo deportaci a popravám rukojmích. Ne, byli jsme dobří lidé. Zlí byli Němci. A těch pár chyb, co jsme udělali, ty jsou zcela omluvitelné.⁶²

V procesu vytěšňování italských válečných hříchů a znovuvzkříšení Mussoliniho kultu sehrál nemalou úlohu Silvio Berlusconi. Když se v devadesátých letech minulého století objevil na politické scéně, potřeboval fašisty k získání většiny hlasů. Spojil se s nimi, zasloužil se o jejich politické přijetí a jeho vláda se tak v roce 1994 stala první v Evropě, která zahrnovala postfašisty. Alarmující jsou i četné Berlusconiho výroky, kterými se snaží Mussoliniho činy ospravedlnovat. Například „confino“, tedy uvěznění Mussoliniho odpůrců ve vzdálených a chudých vesnicích, dnes Berlusconi s úsměvem označuje za „*hezke prázdniny*“. Dalším příkladem může být Berlusconiho výrok na Den památky obětí holocaustu: „*Rasové zákony byly Mussoliniho největší chybou, v mnoha dalších ohledech si však počínal dobře.*“⁶³

Berlusconi však není jediný politik, který se netají obdivem k Mussolinimu. Senátor Marcello Dell'Utri popsal diktátora jako „*výjimečného člověka velké kultury*“, starosta Říma a člen Národní aliance Gianni Alemanno hájil v roce 2008 fašistickou diktaturu během návštěvy Izraele a Michela Brambilla, bývalá ministryně cestovního ruchu udělala v roce 2009 při oslavách na počest místních Karabiníků to, co si mnozí interpretovali jako římský pozdrav.⁶⁴ V jiné západoevropské zemi by to zničilo její politickou kariéru – ne však v Itálii. Italský zákon z roku 1952 zakazuje fašistické strany nebo oslavování fašismu: „*Každý, kdo gesty, slovy, nebo jakýmkoli jiným způsobem veřejně provádí obvyklé projevy rozpuštěné fašistické strany je potrestán odnětím svobody až na tři měsíce a pokutou až do výše padesáti tisíc lir.* Tento zákon však nebyl nikdy vážně uplatněn. James Walston, profesor politologie na Americké univerzitě

⁶² www.ilfattoquotidiano.it/2013/01/13/culto-del-duce-soprende-spiegel/468836/ staženo 15. 4. 2013; Giuliano PROCACCI, *Dějiny Itálie*, Praha 2007, s. 349-352.

⁶³ www.ilfattoquotidiano.it/2013/01/13/culto-del-duce-soprende-spiegel/468836/ staženo 15. 4. 2013; www.controlacrisi.org/notizia/Politica/2013/1/6/29916-un-virus-ancora-infettante/ staženo 15. 4. 2013; www.upi.com/Top_News/Special/2010/02/19/In-Italy-Mussolini-makes-comeback/UPI-78711266608304/#ixzz2S35e9EL6 staženo 15. 4. 2013; www.ilquintuplo.it/quando-si-potra-in-questo-paese-parlare-serenamente-di-benito-mussolini/ staženo 20. 5. 2013.

⁶⁴ www.youtube.com/watch?v=VRJaeTi1Lxo

v Římě tuto skutečnost odůvodňuje takto: „*Zákon nebyl použit tak trochu proto, že zakázat strany bylo potenciálně protiústavní, ale také pro italský obdiv k fašismu.*“⁶⁵

Další obhajoba Mussoliniho zazněla z úst Michaely Biancofiore, poslankyně za PDL, vedoucí komory v Trentino Alto Adige, která do mikrofonů novin Südtirol Heute prohlásila: „*Mussolini byl velký muž historie, a stejně jako všichni velcí muži, nebyl to ve skutečnosti on ten odpovědný jako jeho okruh lidí, který užíval násilí jeho jménem.*“ Pokračuje výčtem Mussoliniho počinů: „*Třeba v Bolzanu. Možná, že německy mluvící obyvatelstvo Alto Adige neví, že když sem dorazil fašismus, byly tu ještě otevřené kanalizace. Kdo vynalezl kanalizace v Itálii? A to nejen v Alto Adige. Byl to Mussolini. Předtím se koupelny nenacházely přímo v bytě a děti umíraly na zápal plic, protože se musely jít koupat ven. A v těchto vanách ze dřeva jim byla neskutečná zima. Silnice dal postavit Mussolini. V Bolzanu, kde je nyní nemocnice, byla dříve bažina, kterou dal Mussolini vysušit, nechal odvodnit také Agropontino. Dal práci mnoha benátským rolníkům, kteří zůstali žít tam. A dodává: „Je pravda, že to byl diktátor, ale diktátory někdy zanechávají věci dobře udělané. Všechna velká urbanistická díla v Itálii jsou dílem Mussoliniho.“⁶⁶*

Svémi sympatiemi k fašismu se netají ani poslankyně za PDL a Mussoliniho vnučka Alessandra Mussolini. V roce 2006 se účastnila diskuze Porta a Porta spolu s bývalým europoslancem homosexuální orientace Vladimírem Luxoria. Poté, co byla v průběhu diskuze obviněna Antoniem di Pietrem, že je fašistka, odpověděla: „*A jsem na to hrdá.*“ Do debaty se vložil Luxoria, který odkazující na svou sexuální orientaci, vyjádřil své starosti nad tím, že je Alessandra Mussolini na svou fašistickou ideologii pyšná. Diskuze vyústila výrokem Mussoliniové: „*Meglio fascista che frocio.*“⁶⁷

Walter Veltroni, středo-levicový politik, kterého porazil Berlusconi v roce 2008, varoval, že by nemělo být žádné „ale“ nebo „kdyby“ o Mussolinim. „*To období bylo tragédií a Mussolini má obrovskou odpovědnost,*“ řekl. Zatímco pravicoví kritici pohlížejí na Mussoliniho růžovými brýlemi, Veltroni napadl i zvyk italské levice zavírat oči před desetiletými italského fašismu. „*Čím více ignorujeme toto období, tím více fanatiků se objevuje,*“ řekl.⁶⁸

Dědictví zanechané Itálii léty Berlusconiho vlády je bagatelizací fašismu v závažné míře, která povzbudila malé skupiny krajní pravice, aby se vystavovaly otevřeněji, a to i za použití násilí. Porážka komunismu, Berlusconiho schopnost ovlivňovat média

⁶⁵ www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1952;645 staženo 2. 6. 2013; www.controlacrisi.org/notizia/Politica/2013/1/6/29916-un-virus-ancora-infettante/ staženo 15. 4. 2013; www.upi.com/Top_News/Special/2010/02/19/In-Italy-Mussolini-makes-comeback/UPI-78711266608304/#ixzz2S35e9EL6 staženo 15. 4. 2013.

⁶⁶ tv.ilfattoquotidiano.it/2013/02/07/biancofiore-shock-in-tv-mussolini-grande-uomo-della-storia/220023/ staženo 2. 6. 2013.

⁶⁷ www.youtube.com/watch?v=gGoURGMqp18

⁶⁸ www.guardian.co.uk/world/2013/apr/06/mussolini-pilgrims-di-canio staženo 2. 6. 2013.

a skutečnost, že se Itálie nevyrovnala se svou minulostí druhé světové války, usnadnila neofašistickým politikům rehabilitovat Mussoliniho. Aram Mattioli, historik na univerzitě v Luzernu, který zkoumal fašistický revizionismus v Itálii, varoval, že se nejedná pouze o izolované incidenty, ale o „výsledky a symptomy“ uchycení ve všech oblastech společnosti. Mladí lidé stále více podporují tento politický vývoj. Italské noviny La Stampa zveřejnily anketu, ve které je uvedeno, že 45 procent mladých Italů sympatizuje s xenofobní nebo rasistickou ideologií. „*Evropská unie potřebuje lépe sledovat Itálii a snažit se zpomalit negativní vývoj země,*“ řekl Mattioli.⁶⁹

⁶⁹ www.ilfattoquotidiano.it/2013/01/13/culto-del-duce-soprende-spiegel/468836/ staženo 15. 4. 2013;
www.upi.com/Top_News/Special/2010/02/19/In-Italy-Mussolini-makes-comeback/UPI-78711266608304/#ixzz2S35e9EL6 staženo 15. 4. 2013.

6 Fašismus bez Mussoliniho

Neofašistická hnutí se v Itálii začínají tvořit hned v prvních měsících po osvobození. Nejúspěšnější extrémní pravicí v Evropě v poválečném období bylo Movimento Sociale Italiano. Tato strana založená roku 1946 se stala útočištěm pro poražené fašisty, kteří se nechtěli vzdát svého přesvědčení. Zatímco v roce 1948 si strana připsala pouhé 2% hlasů (téměř 70% z nich pocházelo z krajů jižně od Říma), později dosáhla významnějších výsledků, v průměru 5-7% ve volbách až do roku 1980. Nicméně díky své explicitní a silně neofašistické a antidemokratické ideologii se strana dlouhodobě izolovala od dalších stran.⁷⁰

Aby bylo možné pochopit ideologickou povahu a proměnu MSI, je třeba zmínit teorii definovanou italským historikem Renzem De Felice. Ve skutečnosti může být historie MSI v letech 1946-1992 charakterizována převahou jedné ze dvou různých tváří fašismu, které De Felice nazval Fašismus-hnutí a Fašismus-režim. Toto dělení bylo spjato jak s vnitřním rozdělením strany, tak s odlišnými politickými hodnotami a postoji mezi představiteli. Zatímco Fašismus-hnutí představuje jakousi formu „levicového fašismu“ (antikapitalistický, revoluční, antiburžoazní, ale také spiritualistický a antirovnostářský), který měl své kořeny v Italské sociální republice, Fašismus-režim představoval konzervativně-autoritativní, duchovní a korporativní hodnoty. Právě Fašismus-režim je dominantní po většinu existence MSI. Fašismus-hnutí vedený Pinem Rautim, byl často minoritní, ačkoliv velmi populární uvnitř mládežnického sdružení MSI Fronte della Gioventù.

Začátkem sedmdesátých let dvacátého století tajemník strany Giorgio Almirante oficiálně oznámil přijetí demokratického systému, což vedlo k jejímu triumfu ve volbách roku 1972, kdy se získanými 8,7 procenty dosáhla svého nejlepšího volebního výsledku. Ačkoliv odkazy na fašismus byly poněkud oslabeny, ideologie strany se nezměnila. Žádné změny nepodstoupila ani během osmdesátých let a to navzdory tomu, že byla uznána jako legitimní aktér v rozhovorech pro formování kabinetu v čele s Bettinem Craxim v roce 1983. V letech 1990-1991 zastával post tajemníka strany Pino Rauti, který ji přivedl na samé dno, poté byl zvolen Gianfranco Fini, který představoval návrat k tradičnější tváři se zaměřením na nacionalistické a autoritářské hodnoty.

Všeobecně lze říct, že se struktura příležitostí k úspěchu extrémních pravicových stran v posledních desetiletích radikálně změnila. Kolaps křesťanské demokracie zanechal mezeru ve středopravém politickém prostoru, což ukázalo MSI cestu ze své politické izolace. Důležitým faktorem pro stranu bylo také umírnění jejího postoje, ačkoliv ještě zdůrazňovala autoritářské a nacionalistické problémy jako nejvýznamnější. Koneckonců Finiho vystupování v médiích (umírněný a klidný během každého projevu či diskuze) bylo jakýmsi „osvědčením“ o politické umírněnosti strany. V důsledku

⁷⁰ Gianfranco BALDINI, *Extreme Right Parties in Italy*, http://www.politik.uni-mainz.de/ereps/download/italy_overview.pdf staženo 21. 6. 2013.

těchto změn se MSI podařilo proniknout do nového politického proudu, aniž by provedlo skutečné programové změny.⁷¹

Po volbách v roce 1994 byla strana přizvána do koalice s Berlusconiho Forza Italia a Ligou Severu Umberta Bossiho. Pod novým jménem Movimento Sociale Italiano-Alleanza Nazionale, se jí podařilo získat více než třináct procent hlasů. Kongres ve Fiuggi v lednu 1995 znamenal zlom pro extrémní pravici. Po ostré konfrontaci mezi jednotlivými frakcemi se nekompromisní frakce vedená Pinem Rautim, která nesohlasila s upuštěním od MSI a přetransformováním se do Alleanza Nazionale, odštěpila a založila stranu Movimento Sociale-Fiamma Tricolore. MSFT má stále fašismus jako svůj hlavní politický referenční bod. Rauti se stal vůdcem strany a voličstvo, stejně jako tomu bylo za starého MSI, bylo soustředěno na jihu země. V roce 2003 byl však Rauti z MSFT vypuzen a založil Movimento Idea Sociale.⁷²

Pro Alleanza Nazionale znamenal kongres ve Fiuggi reálnou změnu její politiky. Upustila od dřívější neofašistické ideologie a snažila se prezentovat jako konzervativní strana. Fini vedl stranu v distancování se od jejího fašistického dědictví a popřel předchozí prohlášení z roku 1994, ve kterém označil Mussoliniho za největšího státníka 20. století a označil fašismus jako „absolutní zlo“.⁷³

V rámci členů strany je situace méně jasná. Údaje z průzkumu o stranických delegátech z konference ve Veroně (1998) ukazují, že politické postoje většiny z nich byly stále velmi blízko tradičnímu MSI, jak z hlediska autoritářských hodnot, tak z hlediska hodnocení fašistického režimu. Pravdou však zůstává, že voliči Alleanza Nazionale mají v mnoha případech tendence vyjadřovat umírněnější názory, zvláště ve srovnání s voliči ostatních evropských extrémně pravicových stran. Z toho lze vyvodit, že dnes, i když s mnoha nejistotami a problémy se vedení Alleanza Nazionale snaží tlačit stranu definitivně pryč od krajní pravice.⁷⁴

Kromě MSFT a Alleanza Nazionale lze do extrémní pravice zařadit ještě jednu velkou italskou stranu – Ligu Severu. Na rozdíl od ostatních dvou stran, které mají

⁷¹ Tamtéž

⁷² Gianfranco BALDINI, *Extreme Right Parties in Italy*, www.politik.uni-mainz.de/ereps/download/italy_overview.pdf staženo 21. 6. 2013; Tomáš FOLTÝN, *Utváření stranického systému v podmínkách transformace politického systému. Italský stranický systém v letech 1994-2008*, Masarykova univerzita, 2009. (= disertační práce fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity).

⁷³ www.britannica.com/EBchecked/topic/404313/National-Alliance staženo 21. 6. 2013; Tomáš FOLTÝN, *Utváření stranického systému v podmínkách transformace politického systému. Italský stranický systém v letech 1994-2008*, Masarykova univerzita, 2009. (= disertační práce fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity).

⁷⁴ Gianfranco BALDINI, *Extreme Right Parties in Italy*, www.politik.uni-mainz.de/ereps/download/italy_overview.pdf staženo 21. 6. 2013.

společné kořeny v Movimento Sociale Italiano, nemá Liga Severu k neofašismu žádný přímý vztah, přesto je díky silně xenofobní ideologii její zařazení do extrémní pravice nezpochybnitelné.⁷⁵

Jejímu vzniku předcházely dlouhodobý vývoj velké aliance severoitalských autonomistických hnutí v průběhu 80. let 20. století. Za přímého předchůdce se dá považovat Benátská Liga založená roku 1979, která se profilovala především požadavkem změny regionálního statusu a rozsáhlé samosprávy pro Benátsko. Dalším ohniskem regionalistickým hnutí se stal Piemont, kde byl roku 1980 založen Piemontský svaz a Lombardie, kde byla roku 1982 ustavena Lombardská autonomistická liga (od roku 1984 vystupovala pod názvem Lombardská liga). Ta se od ostatních autonomistických uskupení lišila tím, že kladla na první místo ekonomické zájmy obyvatelstva Lombardie a rozdmýchávala v nich nenávist vůči centralistické vládě Říma („*My pracujeme, Řím krade*“).⁷⁶

Projekt aliance severoitalských autonomistických hnutí vyústil roku 1987, kdy došlo ke spojení Benátské ligy, Piemontského svazu a Lombardské ligy a následnému vytvoření tzv. Aliance Severu a později roku 1991 Ligy Severu, v čele s předákem tehdejší Lombardské ligy Umbertem Bossim. K této alianci se postupně přidružila i ostatní regionální uskupení Ligurský svaz, Liga Emilia-Romagna a Toskánská aliance.⁷⁷

Ve volbách v roce 1990 dosáhla strana velkého úspěchu v severních regionech, který byl dán jednak poklesem křesťanské demokracie a jednak její strategií působit „nepoliticky“. Její ideologie v tomto období vycházela především z kritiky italského státu jako takového a sama strana se snažila vymezit vůči tehdejšímu politickému systému, prezentovala se jako „lidové hnutí“ bojující proti „režimu stran“. Svou politiku stavěla na čtyřech základních tématech:

Výsledkem vlády politických stran je oslabení malých podnikatelů v severních regionech, tedy těch, kteří se nejvíce podílejí na hospodářském růstu.

Jih Itálie žije na úkor bohatého severu, jehož finance směřují do rukou mafie a politických stran.

Všechny politické strany jsou zkorumpované a proto je třeba je odstranit.

Itálie se proti vůli svých obyvatel přeměnila prostřednictvím imigrace na multikulturní společnost.⁷⁸

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Maxmilián STRMISKA, *Liga Severu a regionální strany v Itálii*, Brno 2004, s. 16-19.

⁷⁷ Tamtéž, s. 23-24.

⁷⁸ Gianfranco BALDINI, *Extreme Right Parties in Italy*, www.politik.uni-mainz.de/ereps/download/italy_overview.pdf staženo 21. 6. 2013; Maxmilián STRMISKA, *Liga*

V současné době představuje Liga Severu nesourodý konglomerát jen stěží zařaditelný na pravolevé ose politického spektra. V programu Ligy se mísí „*liberální přístupy se sociálním učením katolické církve spolu s populistickou rétorikou levice*“⁷⁹ (Sám Bossi se rád prezentuje jako jakýsi novodobý Robin Hood, který zachrání obyčejného italského člověka před zkorumpovaným politickým systémem). Ideová různorodost však ustupuje společnému cíli autonomizace tzv. *Padanie*, tedy severní části Itálie kolem řeky Pád. Vedle federalismu se tato strana vyznačuje také bojem proti imigraci. Ta je patrná i z četných xenofobních a rasistických výroků činitelů strany. Sám Umberto Bossi několikrát označil černochoy za „Bingo Bongo“, podle filmu z roku 1982, kde hlavní hrdina ztělesňuje člověka-opici. Dalším příkladem může být starosta obce Coccaglio Franco Claretti uspořádal pro obyvatele města „bílé Vánoce“. Cílem bylo spočítat cizince a oznámit je na prefektuře. Někteří činitelé Ligy Severu chtěli dokonce prosadit, aby byly některé vagony ve vlacích vyhrazeny pouze Italům. Tím se strana chtě nechtě ocitá nebezpečně blízko Mussoliniho rasovým zákonům. Ačkoliv se sama Liga od extrémně pravicových stran distancuje, xenofobie a separatistický postoj ji k nim staví velmi blízko.⁸⁰

Existuje řada dalších krajně pravicových stran navazující na Mussoliniho dědictví. Tvoří je většinou bývalé disidentské skupiny z Alleanza Nazionale a s výjimkou Fiamma Tricolore se jedná o skupiny značně nestabilní, jež se často vracejí do pravostředové koalice a nepředstavují žádnou hrozbu. Jinak řečeno se krajní pravice buď začlenila pod Fiamma Tricolore (snad jen s výjimkou Rautiho Movimento Idea Sociale a Fioreho Forza Nuova) nebo pod Popolo della Libertà.⁸¹

Když opustíme politické strany a porozhlédneme se po pravicových organizacích sympatizujících s fašismem, nelze nezmínit CasaPound Italia. Toto mládežnické hnutí, jehož popularita stále roste, obsazuje budovy po celé Itálii a tyto squaty pak využívá k diskuzím o politice či k poslechu hudby. Cíle je upozornit na jejich primární sociální a politický zájem: právo na bydlení pro všechny Italy.⁸²

Severu a regionální strany v Itálii, Brno 2004, s. 20-21; Anna CENTO BULL, Mark GILBERT, *The Lega Nord and the Northern Question in Italian Politics*, London 2001, s. 14.

⁷⁹ Tomáš FOLTÝN, *Utváření stranického systému v podmínkách transformace politického systému. Italský stranický systém v letech 1994-2008*, Masarykova univerzita, 2009. (= disertační práce fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity).

⁸⁰ Tomáš FOLTÝN, *Utváření stranického systému v podmínkách transformace politického systému. Italský stranický systém v letech 1994-2008*, Masarykova univerzita, 2009. (= disertační práce fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity); www.repubblica.it/2009/11/sezioni/cronaca/natale-a-coccaglio/natale-a-coccaglio/natale-a-coccaglio.html staženo 30. 6. 2013.

⁸¹ Tomáš FOLTÝN, *Utváření stranického systému v podmínkách transformace politického systému. Italský stranický systém v letech 1994-2008*, Masarykova univerzita, 2009. (= disertační práce fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity).

⁸² www.opensocietyfoundations.org/voices/casapound-new-face-fascism staženo 30. 5. 2013.

Tento popis vytváří dojem, že se jedná o další v dlouhé řadě levicových aktivistických skupin. Využívají levicové taktiky, upozorňují na nedostatek bytů, slibují podporu italským dělníkům, jsou silnými kritiky globalizace a mezinárodního kapitalismu. Namísto toho se skupina označuje za neo-fašisty, kteří chtějí vzkřísit myšlenky Benita Mussoliniho a aplikovat je na aktuální sociální problémy.⁸³

CasaPound vznikla roku 2003 v Římě, kdy obsadila svou první budovu. Jejich účta k americkému básníkovi, Ezra Poundovi, je zřejmá již z názvu uskupení. I on podporoval fašistický režim a nešetřil antisemitistickými výroky: „*velký žid rozložil každý národ, do kterého se mu podařilo vetřít.*“ CasaPound se snaží věnovat pozornost prezentaci svého aktivismu. Velkou roli pro ně hraje práce s médii a také tvorba médií vlastních. Oficiálně provozují online televizi i rádio a vydávají dva tištěné časopisy.⁸⁴

Souvislost mezi CasaPound a italskou fašistickou minulostí je nesporná. Cristiano Coccinari, člen zodpovědný za webové stránky rádia hnutí prohlašuje: „*Na fašistické minulosti milujeme fašistický důraz na spravedlnost, velké sociální úspěchy a správné zájmy celého národního společenství.*“⁸⁵

Jejich zakladatel, Gianluca Iannone označuje hnutí jako „fašisty třetího tisíciletí“. Těmito slovními spojeními se snaží naznačit svou odlišnost od tradičních parlamentních stran a zároveň poukázat na své pevné kořeny ve fašismu. I přesto však nabízejí stále stejnou ideologii nacionalismu a nesnášenlivosti.⁸⁶

Obecně se CasaPound snaží promlouvat do politiky, ale nechce se jí přímo účastnit, zachovává si tak svůj status alternativního proudu. Při bližším pohledu lze však rozeznat rostoucí vazby na pravicové vládnoucí strany. Osobnosti CasaPound lze nalézt na komunálních kandidátkách Ligy Severu nebo Popolo della Libertà.

Soběstačná Evropa, zastavit mnohonárodnostní společnosti, právo na bydlení a vzdělávání, energetická soběstačnost, přepsání italské ústavy, to jsou některé body programu CasaPound, kterou profesor Stefano Bartolini ve svém článku „I nipoti di duce“ řadí mezi „levicový fašismus“. Podle Bartoliniho se jedná o návrat ke kořenům, k revolučnímu fašismu. „*Neofašisté dvacátého prvního století znovu uzpůsobují formy komunikace, mění symboly, vymýšlejí nová jména, ale oni jsou tím, čím vždycky byli. Neopouštějí ani ty nejnásilnější praktiky.*“ Dále Bartolini varuje: „*Neo-fašisté před veřejností šifrují mnohé ze svých myšlenek, které nelze prezentovat, pohybují se dynamickým a demagogickým způsobem co se týče sociálních otázek. V případě potřeby jsou schopni dát stranou svou symboliku a vystupovat přímo. Za těchto podmínek mohou získat nové prostory a můstky potřebné k zahájení útoku.*“ Je zřejmé, že

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ www.antifa.cz/content/nova-neofasisticka-strategie-casa-pound staženo 21. 6. 2013.

⁸⁵ www.cafebabel.it/societa/articolo/casa-pound-italia-piccoli-neofascisti-crescono.html staženo 21. 6. 2013.

⁸⁶ www.antifa.cz/content/nova-neofasisticka-strategie-casa-pound staženo 21. 6. 2013.

CasaPound se podařilo dobýt sociální prostory politikou zapomenuté. Prozatím zůstávají menšinou, rozhodně ne tichou. A vyvstává otázka: Co bude s budoucností tohoto „fašismu třetího tisíciletí?“⁸⁷

⁸⁷ Stefano BARTOLINI, *I „nipoti del Duce“ tra eredità, novità, persistenze e sviluppi all'alba del nuovo secolo* www.anpipianoro.it/fascismo/fascismo-e-neofascismo.html staženo 23. 6. 2013.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo přiblížit postavu Benita Mussoliniho a především zhodnotit kult jeho osobnosti v dnešní Itálii. Mussolini byl již od dětství velmi rozporuplnou osobností a tato složitá povaha ho pronásledovala po celý život. Někdy byl hloubavým intelektuálem, jindy surovým agresorem. Bezesporu byl však velmi charismatickou a silnou osobností. Právě tyto vlastnosti a znalost psychologie davu byly jedním z faktorů vzniku Duceho kultu. Byl rozeným diktátorem a mimořádně dobrým rétorem, který dokázal vycítit náladu davu a dát mu odpovědi, které chtěl slyšet. Díky svým schopnostem manipulovat lidem položil základy jakéhosi pohanského náboženství „Mussolinismu“. Nezbývalo než jej upevňovat. K tomu sloužil systém propagandy, která byla všudypřítomná. Noviny byly plné Mussoliniho projevů, v obchodech visely Duceho fotografie, v kinech byla promítána dokumentární propaganda a na náměstích byla nainstalována rádia, aby Duceho projevy slyšel opravdu každý. Dalším důvodem rozšiřování kultu byla represe všech forem opozice. Strach přinutil mnohé navenek režimu přikyvovat, i když v hloubi duše v něj nevěřili. V neposlední řadě to byla také depolitizace režimu, která umožnila pronikání Duceho kultu. Lidé, kteří zastávali názor, že politika je věc špinavá, měli dojem, že vykročili cestou, která by je té hrůzy zbavila.

Mussoliniho kult je i v současnosti velmi rozšířený. Jeho projevy jsou různé. Od prodeje kalendářů s Duceho fotografiemi a dalších fašistických suvenýrů, přes velebení Mussoliniho na sociálních sítích až po otevřené rasově motivované útoky neo-fašistů. Objektem oddanosti však již není historický Duce, ale Duce smyšlený. Většina z jeho dnešních obdivovatelů jsou mladí lidé, kteří Mussoliniho Itálii nezažili. Svou představu o Duce si vytvořili na základě vyprávění pamětníků často zkresleném nostalgií. Historické znalosti Italů o skutečném Mussolinim jsou většinou mizivé. Popřípadě jsou fakta rozdělena na dvě poloviny, přičemž ta negativní je bagatelizována. Ke znovuvzkříšení Mussoliniho přispěl i Silvio Berlusconi a další politicky činné osoby, které Duceho činy veřejně obhajují. Tímto povzbuzují neofašistické skupiny k otevřenějším akcím. Prozatím jsou krajně pravicové strany navazující na Mussoliniho dědictví většinou nestabilní a chybí jim dostatečná podpora. Za větší hrozbu lze považovat různá mládežnická hnutí, která nabízejí fašistickou ideologii v novém „balení“. Prezентují se jako alternativní skupiny, které se od politiky distancují. Jejich cílovou skupinou jsou většinou mladí lidé, na které působí prostřednictvím hudby nebo sociálních sítí. Prozatím tyto skupiny zůstávají menšinou, ale může být jen otázkou času, kdy se objeví dostatečně silná a charismatická osobnost, která bude umět manipulovat s davem a využije xenofobního ovzduší, které v zemi panuje. Itálie by těmto projevům Duceho kultu měla věnovat větší pozornost a snažit se tak zmírnit negativní vývoj země.

Riassunto

L'obiettivo della mia tesi è quello di avvicinare il personaggio di Benito Mussolini e soprattutto di valutare il culto della sua personalità nell'Italia di oggi. Mussolini era già dall'infanzia una personalità molto controversa e questa natura complicata lo ha perseguito per tutta la vita. Qualche volta era un intellettuale pensoso, altra volta un aggressore crudele, ma senza dubbio era un uomo di polso con una personalità molto carismatica. Queste qualità insieme alla conoscenza della psicologia della folla, erano i fattori che diedero origine al culto del Duce. Mussolini aveva le caratteristiche che distinguono il "bravo dittatore". Sapeva cogliere gli umori del popolo ed era in grado di dare le risposte che il popolo stesso si aspettava. Con la sua capacità di manipolare le folle gettò le fondamenta di qualsiasi religione pagana basata sul "Mussolinismo", mancava solo la sua consolidazione. Per questi motivi serviva un sistema di propaganda che fosse onnipotente: i giornali erano pieni dei discorsi di Mussolini, nei negozi c'erano esposte le fotografie del Duce in atteggiamento volitivo, al cinema si proiettavano documentari nei quali si esaltavano le imprese del regime e l'immagine carismatica del Duce e in tutte le piazze venivano installate le radio perché tutti potessero ascoltare i *genialissimi* discorsi del Duce. Un'altra ragione dell'espansione del suo culto era la repressione di ogni forma di opposizione. La paura forzò molti ad essere d'accordo con il regime, anche se in fondo non ci credevano. Per ultimo ma non meno importante fu anche la depoliticizzazione del regime che permise la penetrazione del culto del Duce. La gente che pensava che la politica fosse una faccenda sporca, sentiva che Mussolini gli avrebbe tolto quell'imbarazzo.

Il culto di Mussolini è molto diffuso anche oggi, manifestandosi in modi diversi. Dalla vendita di calendari con le fotografie del Duce ed altri souvenir fascisti, la glorificazione di Mussolini sul web fino ad attacchi razziali di neo-fascisti. Ma non è il Duce storico l'oggetto della loro devozione, è un Duce immaginario. La maggior parte dei suoi ammiratori è composta da giovani che non hanno conosciuto l'Italia di Mussolini. La loro immaginazione del Duce è basata su narrazioni di testimoni, spesso influenzati dalla nostalgia. Le conoscenze su questo capitolo della storia d'Italia sono perlopiù scarse, tutt'al più i fatti sono divisi in due metà e quella negativa viene banalizzata. Alla rinascita di Mussolini hanno contribuito anche Silvio Berlusconi e altre persone politicamente attive che difendono pubblicamente gli atti del Duce, facendo così incoraggiare i gruppi neofascisti a compiere azioni più eclatanti. Per adesso i partiti di estrema destra che si riallacciano all'eredità di Mussolini sono per lo più instabili e manca loro un sostegno sufficiente. Come una minaccia possono essere considerati i vari movimenti giovanili che offrono l'ideologia fascista in un "pacchetto nuovo", visto che si propongono essenzialmente come gruppi alternativi che si allontanano dalla politica. Il loro target è perlopiù quello di giovani che influenzano attraverso la musica e facebook. Per ora questi gruppi rimangono una minoranza, ma può essere solo questione di tempo quando apparirà una personalità sufficientemente forte e carismatica che saprà manipolare le folle e sfrutterà il clima xenofobo che regna

nel Paese. L'Italia dovrebbe dar più retta alle manifestazioni di culto del Duce e cercare di ridurre lo sviluppo negativo del Paese.

Seznam použité literatury

CENTO BULL, Anna a GILBERT Mark. The Lega Nord and the Northern Question in Italian Politics. London: Palgrave 2001.

FOLTÝN, Tomáš. Utváření stranického systému v podmínkách transformace politického systému. Italský stranický systém v letech 1994-2008. Brno: Disertační práce Masarykovy univerzity 2009.

FRANZINELLI, Mimmo a MARINO, Emanuele Valerio. Il duce proibito. Le fotografie di Mussolini che gli italiani non hanno mai visto. Milano: Arnoldo Mondadori Editore S.p.A. 2003.

JOHNSON, Paul. Dějiny dvacátého století. Praha: Rozmluvy 1991.

MACDONALD, Hamish. Mussolini and Italian Fascism. Philadelphia: Trans-Atlantic Publications 1998.

MOSELEY, Ray. Mussolini. The last 600 days of Il Duce. Lanham: Taylor Trade Publications 2004.

NEVILLE, Peter. Mussolini. London: Routledge 2004

PROCACCI, Giuliano. Dějiny Itálie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2007.

RIDLEY, Jasper. Mussolini. Praha: Themis 2002.

SPINOSA, Antonio. Mussolini. Il fascino di un dittatore. Milano: Mondadori 1989.

STRMISKA, Maxmilián. Liga severu a regionální strany v Itálii. Brno: Anton Pasienska 2004.

Internetové zdroje

A.N.P.I. Pianoro [online]. BARTOLINI Stefano. I „nipoti del Duce“ tra eredità, novità, persistenze e sviluppi all'alba del nuovo secolo. Dostupné z www:

<<http://www.anpipianoro.it/fascismo/fascismo-e-neofascismo.html>>

Antifa [online]. Nová neofašistická strategie: Casa Pound. Dostupné z www:

<<http://www.antifa.cz/content/nova-neofasisticka-strategie-casa-pound>>

Encyclopaedia Britannica [online]. Dostupné z www:

<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/404313/National-Alliance>>

Contro la crisi [online]. Un virus ancora infettante. Dostupné z www:

<<http://www.controlacrisi.org/notizia/Politica/2013/1/6/29916-un-virus-ancora-infettante/>>

Česká televize [online]. Hororový dokument zpracovává duceho kult a smrt. Dostupné z www:

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/156981-hororovy-dokument-zpracovava-duceho-kult-a-smrt/>>

Český rozhlas [online]. Mussoliniho kult v Itálii jenom kvete. Dostupné z www:

<<http://prehravac.rozhlas.cz/audio/2806428>>

Facebook [online]. Dostupné z www:

<<https://www.facebook.com/>>

Giornalettismo [online]. Il revival di Benito Mussolini in Italia. Dostupné z www:

<http://www.giornalettismo.com/archives/685337/mussolini-un-dittatore-per-tutte-le-stagioni/>>

Giornalettismo [online]. Laura Boldrini dichiara guerra al fascismo su facebook. Dostupné z www:

<http://www.giornalettismo.com/archives/875545/laura-boldrini-dichiara-guerra-al-fascismo-su-facebook/>>

Il fatto quotidiano [online]. Biancofiore in tv: „Mussolini? Un grande uomo della storia.“ Dostupné z www:

<http://tv.ilfattoquotidiano.it/2013/02/07/biancofiore-shock-in-tv-mussolini-grande-uomo-della-storia/220023/>>

Il fatto quotidiano [online]. Il culto del Duce sorprende lo Spiegel. Dostupné z www:

<http://www.ilfattoquotidiano.it/2013/01/13/culto-del-duce-soprende-spiegel/468836/>>

Il quintuplo [online]. Quando si potrà in questo paese parlare serenamente di Benito Mussolini. Dostupné z www:

<http://www.ilquintuplo.it/quando-si-potra-in-questo-paese-parlare-serenamente-di-benito-mussolini/>>

Istituto Marconi Civitavecchia [online]. Benito Mussolini. Carisma e psicologia del Duce: nascita, ascesa e caduta del fenomeno Mussolini. Dostupné z www:

<http://www.itiscivitavecchia.it/materiale%20didattico/Olimpieri/BENITO%20MUSOLINI%20CARISMA%20E%20PSICOLOGIA%20DEL%20DUCE.htm>>

JSTOR [online]. MELOGRANI, Piero. The Cult of te Duce in Mussolini's Italy. Journal of Contemporary History. 1976. 11. č. 4. Dostupné z www:

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/260197?uid=3737856&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21102477589721>>

La Repubblica [online]. Mille mantelli d'orbace per il nuovo culto del Duce. Dostupné z www:

<<http://www.repubblica.it/online/cronaca/predappio/guardia/guardia.html>>

La Repubblica [online]. Un bianco Natale senza immigranti. Per le feste il comune caccia i clandestini. Dostupné z www:

<<http://www.repubblica.it/2009/11/sezioni/cronaca/natale-a-coccaglio/natale-a-coccaglio/natale-a-coccaglio.html>>

Normattiva [online]. Legge 20 giugno 1952, n. 645. Dostupné z www:

<<http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1952:645>>

Open Society Foundations [online]. Casa Pound. The new face of fascism? Dostupné z www:

<<http://www.opensocietyfoundations.org/voices/casapound-new-face-fascism>>

The Guardian [online]. Busts of Il Duce and Di Canio's T-shirts – Welcome to Mussolini's birthplace. Dostupné z www:

<http://www.nytimes.com/2011/11/03/world/europe/tourists-still-drawn-to-tomb-of-mussolini-il-duce-in-italy.html?_r=0>

The New York Times [online]. A dead dictator who draws tens of thousands in Italy. Dostupné z www:

<<http://www.guardian.co.uk/world/2013/apr/06/mussolini-pilgrims-di-canio>>

Universität Mainz [online]. BALDINI, Gianfranco. Extreme right parties in Italy. Dostupné z www:

<http://www.politik.uni-mainz.de/ereps/download/italy_overview.pdf>

United Press International [online]. In Italy Mussolini makes comeback. Dostupné z www:

<http://www.upi.com/Top_News/Special/2010/02/19/In-Italy-Mussolini-makes-comeback/UPI-78711266608304/#ixzz2S35e9EL6>

Youtube [online]. Alessandra Mussolini contro Vladimir Luxuria: „meglio fascista...“ – Porta a Porta. Dostupné z www:

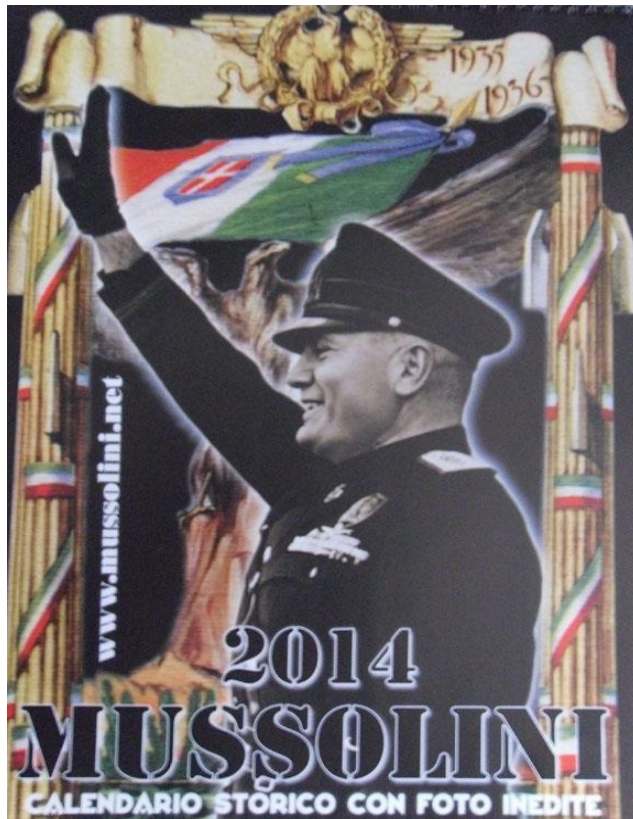
<<http://www.youtube.com/watch?v=gGoURGMqp18>>

Youtube [online]. Il saluto fascista del ministro Michela Brambilla. Dostupné z www:

<<http://www.youtube.com/watch?v=VRJaeTi1Lxo>>

Přílohy

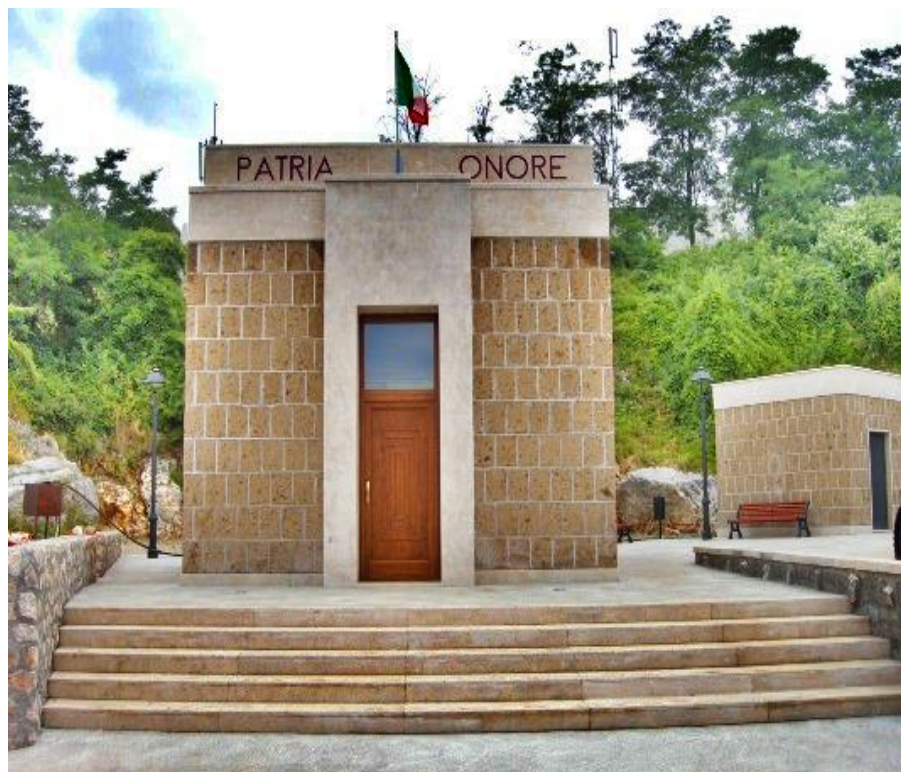
1. Kalendář s motivy Mussoliniho pro rok 2014 (s. 22). Přejato z [www:](http://www.mussolini.net/calendario-2011)
<http://www.mussolini.net/calendario-2011> (staženo 23. 7. 2013)

2. Svatyně Rodolfa Grazianiho v Affile (s. 22). Přejato z www:

<http://www.ilmanifestobologna.it/wp/wp-content/uploads/2013/04/Affile-Graziani.jpg>

(staženo 23. 7. 2013)

3. Suvenýry s fašistickými motivy (s. 25). Přejato z www:

http://www.faenzanotizie.it/main/index.php?id_pag=92&id_blog_post=1593 (staženo

23. 7. 2013)

4. Plakát strany Lega Nord (s. 32). Přejato z www:

<http://xaviercasals.files.wordpress.com/2012/10/europalega.jpg> (staženo 23. 7. 2013)

